

БОБИ Ш. КОР БО МАТОЪ

§ 17. Матоъҳо аз нахҳои химиявӣ

Барои истеҳсоли матоъ дар замони ҳозира гайр аз нахҳои табиӣ нахҳои химиявиро васеъ истифода мекунанд. Нахҳои химиявӣ ба ду гуруҳ ҷудо мешаванд: сунъӣ ва синтезӣ.

Ашён хом барои ҳосил кардани нахҳои сунъӣ селлюлоза аст, ки онро аз дарахти арча (ел) мегиранд. Партовҳои пахта, шиша, абрешимро низ истифода мекунанд. Нахи синтезиро аз коркарди маҳсулоти ангиштсанг, нефт ҳосил мекунанд.

Нахҳо умуман ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд: табиӣ ва химиявӣ.

Нахҳои табиӣ аз табиат гирифта мешаванд. Онҳо барои истифода тайёранд. Нахҳои химиявӣ дар истеҳсолот дар заводҳо бо ёрии протсессҳои махсуси химиявӣ ҳосил карда мешаванд. Ашён хомро барои истеҳсоли нахи химиявӣ об мекунанд ва маҳлули часпак ҳосил мешавад. Ин маҳлулро аз сӯрохии филйер гузаронида (он борик мешавад), дар таштҳо дар маҳлули махсуси химиявӣ мегузоранд, ки дар он ҷо хунок (шах) мешаванд.

Маҳлулро ба намуди атолаи суяқ тайёр мекунанд. Ин маҳлулро ба мошинҳои бофандагӣ мефишанд. Ҳар як мошин филйер дорад, ки аз металлҳои қиматбаҳо сохта шудааст. Барои он ки дар рафти кор филйер вайрон нашавад, маҳлулро аз сӯрохии он бо фишори баланд мегузаронанд ва риштаҷо мегиранд. Мувофиқи сӯрохии филйер ғафсии нахҳо ҳар хел мешавад. Маҳсулотро дар маҳлули махсусе гузошта шах мекунанд. Инро ҳосилкунии ришта бо усули таркунии меноманд.

Агар риштаҳо бо ёрии ҳавои гарм шах кунанд, бо усули таркунии сафед ва ранг карда шаванд, инро усули хушккунии меғунанд.

Нахҳои химиявӣ ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд: сунъӣ ва синтезӣ.

1. Маҳсулот барои ҳосил кардани нахи сунъӣ партови (пастмондаи) пахта, металлҳо ва шишамайдаҳо мебошанд:

1. Нахи вискозӣ аз пастмондаи чӯби дарахтон бо усули таркунӣ дар маҳлули ишқор ҳосил карда мешавад.

2. Нахи атсетатиро аз партови пахта бо сиркои кислотагӣ омехта ҳосил мекунанд.

3. Нахҳои шишагин аз шишамайда дар печҳои барқӣ об карда ҳосил карда мешаванд.

4. Риштаҳои металлро аз партови алюминий ва мис ҳосил мекунанд.

II. Нахҳои синтезӣ аз маҳсулоти ангиштсанг, нефт ва газ тавассути реаксияи химиявӣ ҳосил карда мешаванд.

Ҷадвали нахҳои химиявӣ

Дар вақти ҳосил кардани нахи штапелӣ, вискозӣ, ки он ҳам ба гурӯҳи нахи сунъӣ дохил мешавад, дар филйер то 40 ҳазор сӯроҳӣ шуданаш мумкин аст. Дар ин ҳолат аз ҳар сӯроҳӣ нахҳои дарози борик ҳосил мешаванд, ки онҳоро ба дарозии то 150 мм бурида, дар фабрикаҳои ресандагӣ ресмон мересанд. Намуди аз ҳама паҳнғаштаи нахи сунъӣ ин нахи вискозӣ ва атсетатӣ аст. Матоҳои аз нахҳои синтезӣ ҳосилшуда капрон, лавсан, нитрон ва ғайраҳо мебошанд. Нахҳои сунъӣ ва синтезӣ нисбат ба нахҳои табиӣ арзонанд. Масалан, барои ҳосил кардани як миқдор нахи пахта ва загир нисбат ба ҳосил кардани нахи вискозию

штапелӣ 10 маротиба зиёдтар меҳнат сарф мешавад, барои ҳосил кардани нахи пашмӣ бошад, 12 – 15 маротиба зиёдтар.

Нахи сунъиро дар охири асри XIX истехсол карданд. Аввалин бор олими франсавӣ Шоранде соли 1884 бо роҳи ба селлюлоза пайваст кардани моддаҳои химиявӣ абрешими сунъӣ ҳосил кард.

Нахи вискозиро дар намуди алоҳидаи дароз, аммо нахи штапелиро бо порчаҳои кӯтоҳи маҳин истехсол мекунанд. Барои мустаҳкам шудан ба онҳо нахҳои табиӣ омехта (бо пахта, пашм, катон) тайёр менамоянд. Матоҳои аз нахҳои химиявӣ бофташуда дар вақти сӯхтан об шуда, бӯи резини сӯхтагӣ мекунанд. Фарқи намуди зоҳирии калобаи вискозӣ аз штапелӣ дар он аст, ки калобаи штапелӣ патдор мешавад, аммо калобаи вискозӣ ба абрешими табиӣ монанд аст. Матои вискозӣ нисбат ба штапелӣ чилодортар мебошад. Норасоии матои вискозӣ дар он аст, ки ҳангоми 50 % тар шудан мустаҳкамии худро гум мекунад ва бурма мешавад. Инро дар вақти шустан ба назар гирифтани лозим аст.

Нахи атсетатӣ дар асоси пайвасти химиявӣ аз коркарди пахта бо сиркои ангидрид ҳосил карда мешавад. Нахи атсетатӣ зоҳиран ба зеб, сабук, мулоим буда, бурма намешавад ва тез хушк мешавад. Вале ба таъсири соиш ва равшанӣ тобовар нест, дар ҳолати намӣ як қисми мустаҳкамнашро гум мекунад ва дарзмол карданаш душвор аст. Онро аз тарафи чаппаш дарзмол мекунанд. Нахҳои атсетатиро бо атсетон тоза кардан мумкин нест, чунки рангашон зуд меравад.

?

Савол

1. Кадом намуди нахҳо ба гурӯҳи нахҳои химиявӣ дохил мешаванд?
2. Барои истехсоли нахи сунъӣ ва синтезӣ кадом намуди ашёи хомро истифода мебаранд?

§ 18. Хосияти нахҳои синтезӣ

Бисёр матоъҳои аз нахҳои химиявӣ бофташуда бо намуди зоҳирӣ ва хосиятҳояшон ба нахҳои табиӣ наздик мебошанд. Матоъҳои аз абрешими сунъӣ (вискозӣ) бофташуда вазнин, дурушт, мустаҳкам ва ба соиш тобоваранд. Бинобар ин онҳоро бисёр вақт ба сифати матоъҳои астарӣ истифода мебаранд. Аз онҳо либосҳои занона медӯзанд.

Матоъҳои вискозӣ обро нағз мегузаронанд. Бинобар ин аз онҳо куртаи тағ медӯзанд. Вале онҳо ба тарӣ ноустуворанд. Бинобар ин ин либосҳоро дар ҳолати тарӣ намечафанд. Онҳо матоъҳои ҷилдор мебошанд. Бинобар ин дар вақти буридани либос мегечанд ва дар буриши қисмҳо хатоғӣ содир шуданаш мумкин аст. Дар вақти дӯхтани онҳо дарзи мустаҳкам нею дарзи роға ҳосил мешавад. Аз ҳамин сабаб аз онҳо либосҳои ба тан часпида намедӯзанд.

Ҷадвали № 1

Нишонаҳои муайян кардани хосияти матоъҳо

Нишона	Абрешими табиӣ	Абрешими сунъӣ (вискоза)	Абрешими синтезӣ (капрон)
Ҷило	ҷилдор	ҷилдор	серҷило
Мулоимӣ	мулоим	миёна	дурушт
Кашишхурӣ	камтар	бисёр	намехӯрад
Тағйирёбии мустаҳкамӣ дар ҳолати тарӣ	тағйир меёбад	тағйир меёбад	намеёбад
Намуди кандашавии риштаҳо	бадтар шудани массаи нахчаҳо	нуғи ришта тит ва нахчаҳо қанда мешаванд	нуғи ришта тит ва нахчаҳои рост қанда мешаванд
Сӯзиши риштаҳо	суфт месӯзад, рангаш сиёҳ мешавад. Бӯи шох ё пати сӯхтағӣ меояд	месӯзад (бо ранги зарди баланд), ҳокистараш ҳокистарранг. Бӯяш ба қоғози сӯхтағӣ монанд аст	дар вақти сӯхтан лӯнда ва сахт мешаванд. Бӯи сургуч меояд

Капрон аз хама нахи мустаҳкам буда, ба соиш тобовар аст. Нахи капронро барои истехсоли матоъ, чӯроб, калоба, ки аз он маҳсулоти зиёде тайёр мекунанд, истифода мебаранд. Он бисёр зебо, аммо дағал аст. Либосҳои аз он дӯхташуда қат ва бурма намешаванд. Онҳоро баъд аз шустан дарзмол кардан шарт нест.

Лавсан нахи бисёр мустаҳкам ва мӯрт мебошад. Онро барои мустаҳкам шудан бо дигар нахҳо омехта мекунанд.

Калимаҳои нав: нахҳои химиявӣ, матоъҳо аз нахҳои сунӣ ва синтезӣ.

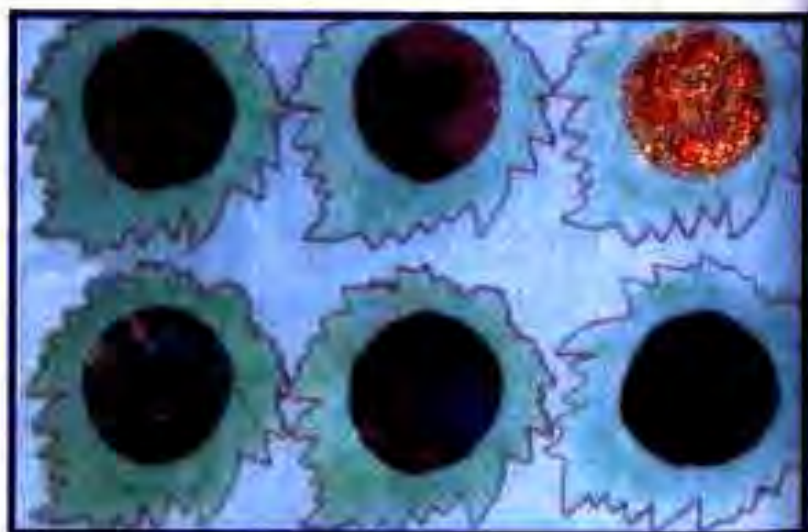

Маслиҳати муфид

Барои муайян кардани фарқи абрешими табиӣ аз абрешими сунӣ аз он яктогӣ ришта гирифта канда мекунанд. Риштае, ки нӯгаш баъд аз кандан тит шудааст, абрешими сунӣ мебошад.

Нахҳои синтезиро дар комбинатҳои химиявӣ аз маҳсулоти нефт ё газ ҳосил мекунад. Масалан, маҳсулоти синтезиро то мулоим шуданаш гарм карда, аз сӯрохи майда мегузаронанд ва ресмони капронӣ ҳосил мекунанд. Ин хел ресмон аз тори тортанак якчанд маротиба борик аст. Аз шиша ҳам бо роҳи гудозиш ресмон ҳосил мекунанд. Аз он бо роҳи дар маҳлули маҳсули синтетикӣ шах кунондан стеклопластик ҳосил карда мешавад, ки он масолеҳи аз хама мустаҳкам буда, бовари кас намеояд, ки ин матои мулоим аз шишаи мӯрт тайёр карда шудааст.

Дар олам бисёр матоъҳо ҳастанд, ки яке аз ди-

Расми 35. Намудҳои нахи химиявӣ

гаре ҳайратангезтар мебошанд.

Масалан, матои «сангин» (аз нахи сангин), матои асбестӣ (аз нахи асбест; дар оташи баланд намесӯзад).

Боз ҳамин хел матое ҳам ҳаст, ки он бо чараёни барқ гарм карда мешавад. Аз он барои кутбгардҳо либос медӯзанд.

Савол ва супориш

1. Барои чӣ матоъҳои аз нахҳои химиявӣ ҳосилшуда дар вақти буридани маснуот мушкилиҳоро ба вучуд меоранд?
2. Кадом матоъро дар вақти шустан тоб додан мумкин нест?
3. Кадом ашёи хомро барои ҳосил кардани нахҳои химиявӣ истифода мебаранд?
4. Матои абрешими сунъиро аввалин бор кадом олим ихтироъ кард?
5. Обгузаронии матои атсетатиро мушоҳида кунед.
6. Матоъҳои сангинро аз кадом намуди нахи сунъӣ ҳосил мекунанд?
7. Барои аз шиша матоъ ҳосил кардан кадом намуди корро иҷро кардан лозим аст?

Ибро дар хотир доред

1. Винти вертолётро аз стеклопластика месозанд.
2. Барои кутбгардҳо либосро аз матои бо чараёни барқ гармшаванда медӯзанд.
3. Хайма матои синтезист.
4. Либоси сӯхторнишонҳо аз матои асбестӣ мебошад.
5. Асоси завтракҳоро аз стеклопласт месозанд.
6. Бодбонро аз матоъҳои синтезӣ месозанд.

Фикр кунед, ҷавоб диҳед, иҷро кунед

Намунаи матоъро аз абрешими табиӣ, сунъӣ, синтезӣ гирифта, қисмати берунашро бо даст қапида, хосияти онҳоро муайян кунед, дурустии ҷавобатонро аз муаллим пурсед.

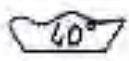

Матои аз санг ҳосилшавандаро номбар кунед ва чизҳои дар хонаатон бударо аз назар гузаронда муайян кунед, ки оё онҳо аз матои сангин тайёр карда шуданд ё не. Дурустии ҷавобатонро аз муаллиматон пурсед.

§ 19. Нигоҳубини либос аз матоҳои сунӣ ва синтезӣ

Шумо нағз медонед, ки фарсудашавии мато ба таъсири механикӣ (хӯрдашавӣ, васеъшавӣ, тобхӯрӣ ва ғайраҳо) ва хосиятҳои физикию химиявӣ (таъсири рӯшноӣ, нимӣ, ҳарорат ва воситаҳои шустушӯӣ) вобаста аст. Бардавомии либос ба мато, тарзи дӯхт, сифати он ва тарзи либоспӯшӣ вобаста мебошад. Бардавомии либосҳоро бо роҳи ба онҳо часпондану дӯхтани қисмҳои ороишӣ (дар нуғи почҳои шим дӯхтани тасмаи махсус, астаргузорӣ, нигоҳубини дуруст ва ғайра) зиёд кардан мумкин аст. Либосҳои аз абрешими сунӣ дӯхташударо дар ҳарорати 150°C дарзмол мекунанд; онҳоро бо хокаи

Ҷадвали № 2

Нишондод ва нигоҳубини маҳсулоти бофандагӣ аз нахҳои химиявӣ

Намуди кор	Нишондод	Аҳамияти он
Шустан	 	<p>Шарти шустан Маснуотро дар мошини чомашӯӣ дар ҳарорати аз 40°C зиёд шустан мумкин нест.</p> <p>Шустани маснуотро дар ҳарорати то 40°C дар муддати кӯтоҳ бо даст иҷро кунед, саҳт фишор надихед.</p> <p>Маснуотро шустан мумкин нест</p>

Дарзмолкуний		Шарти дарзмолкуний Ҳарорати дарзмол аз 200°C зиёд набошад Ҳарорат аз 130 – 150°C зиёд нашавад Ҳарорат аз 110°C зиёд нашавад Маснуотро дарзмол кардан мумкин нест
Тозакунии химиявӣ		Шарти тозакунии химиявӣ Масолеҳи химиявро барои тоза кардан истифода баред Маҳсулотро бе истифода аз маҳлулҳои химиявӣ тоза кунед

мӯътадили либосшӯӣ дар ҳарорати аз 40°C зиёд намешӯянд ва тоб намедиханд. Матоҳои синтезӣ-капронро саҳт фишурдан мумкин нест. Онро дар собунобаи ҳарораташ аз 50°C зиёд намешӯянд, баъд аз шустан онро дарзмол накунанд ҳам мешавад (ё бо дарзмоли ҳарораташ 120 – 130°C дарзмол мекунанд). Дар вақти нигоҳубини либос нишондоди дар либоси тайёр мавҷудбударо ба назар гирифтани лозим аст.

Савол ва сӯроиш

1. Қадом хосиятҳоро хосиятҳои механикии матои синтезӣ меноманд?
2. Хосиятҳои физикию химиявии матоҳои сунъиро бо таҷриба муайян кунед.

Ибро дар хотир доред

Рафти ҳосил кардани нахҳои химиявӣ:

1. Ҳосил кардани маҳлул
2. Ҳосил кардани ришта (ресмон)
3. Ороиши риштаҳо

§ 20. Аппликатсия

Аппликатсия аз калимаи латини applicatio гирифта шуда, маънояш ба матоъ дӯхтан ё часпондани нақши аз матоъ буридашуда мебошад.

Аппликатсия яке аз усулҳои қадимтарини оро додани либос, пойафзол, ҷиҳози рӯзгор буда, имрӯз ҳам маъмул аст.

Пайдоиши аппликатсия ба давраҳои қадим тааллуқ дорад. Таҳаввулоти он аз тасвирҳои ёдгориҳои санъати тамаддуни қадимӣ, Осиё, Европа, Америка ба мо маълум аст.

Аз тасвирҳои суробӣ дида мешавад, ки дар онҳо тасвирҳои одам, паранда, ҳайвонот бо маҳорати баланд пурра нишон дода шудааст. Дар замонҳои қадим ҳайвонотро бо меҳру муҳаббати зиёд тасвир мекарданд.

Ҳар як масолаҳ хусусияти худро дорад, ки он ба техникаи иҷроиши аппликатсия таъсири муайян мерасонад. Масалан, коғаз, коҳ ва пояи хушкідаи растаниҳоро мечаспонанд; матоъ, пӯсти муинадорро ба матои асосӣ медӯзанд.

Аппликатсия аз намудҳои зерин иборат аст:

а) **ашёӣ**, аз тасвирҳои алоҳидаи ашё, яъне барг, шохчаи дарахт, гул, паранда, ҳайвонот, мошин, одам иборат аст.

б) **сюжетнок**, ки амалиёти муштарак ва воқеаҳо (салюти галаба, мамлақати мо, Ҷумҳурии Тоҷикистон – дирӯз, имрӯз ва фардо ва ғайра)-ро мукамал таҷассум менамояд.

в) **ороншӣ**, ки ҳама гуна нақшу нигорро дар бар мегирад.

Аппликатсияро барои базетар намудани маснуоти ороишӣ ва либос васеъ истифода мебаранд. Аппликатсияро аз матои якранг, рангаи бофташ ва коркардаш гуногун буридан мумкин. Барои аппликатсия порчаи матоъро оҳар дода (бехтараш бо желатин) дарзмол мекунанд. Ба матоъ ва коғаз тасвирро кашида, сипас тасвири коғазро қисм-қисм бурида, мувофиқи онҳо аз матоъпораҳо ҷузъиёти тасвирро тайёр мекунанд. Мувофиқи тасвир ба матоъ кӯк зада, гирдогирдашро бо дарзи гулдӯзӣ ё халқагӣ медӯзанд. Баъзан барои барҷастатар шудани тасвир зери матоъ пахта мегузоранд. Барои аппликатсия нақшу нигори миллӣ, тасвири персонажу қаҳрамонони

афсонавиरो истифода бурда, гилемчаҳои бачагон, пардаҳо, либос ва ғайраро оро додан мумкин аст. Аппликатсияро дар мошини дарздӯзӣ бо ҳамон пайдарпайие, ки дар гулдӯзии дастӣ мавҷуд аст, иҷро мекунанд.

Барои дӯхтани аппликатсия ба матоъпораи ранга тасвиirro гузаронида, ба маснуот чунон кӯк мезананд, ки нахҳои барқади ҳар ду матоъ мувофиқат кунанд.

Тарҳи тасвиirro бо мошини дарздӯзӣ аввал бо дарзи оддӣ ё кашидадӯзии навардии фосиланок, баъд бо дарзи кашидадӯзии навардии зич медӯзанд. Баъди ин аз тарафи чапнаи маснуот дарзмол карда, матои аз тарҳи нақш зиёдатиро мебуранд. Чӯзӣёти аппликатсияро бо дарзи «мустаҳкам» низ часпондан мумкин аст. Дар ин маврид нақшҳои аппликатсияро бо мошин 1 – 2 маротиба дӯхта, канорҳои онҳоро бо дарзҳои гуногуни мустаҳкамкунӣ оро медиҳанд.

Тайёр кардани аппликатсия аз матоъ малакаю маҳорати муайяни буридани матоъ ва дӯхтани гирди онро талаб мекунад. Пеш аз сар кардани кор тарҳи тасвиirro кашидан, андозаи аппликатсия ва дар кучо ҷой гирифтани онро муайян кардан лозим аст.

Бисёр вақт намунаҳо барои аппликатсия аз саҳифаҳои маҷаллаҳо, пуствкартҳо, ашёи ороишӣ ва санъатҳои тасвиirӣ гирифта мешаванд. Аксарияти дӯзандагон шакли ашёи аппликатсияро хурд ё калон мекунанд.

Ангораҳои аппликатсияро ду нусха тайёр мекунанд. Як нусхаи онро бурида ҳамчун қолаб истифода мебаранд, дигарашро нигоҳ медоранд. Барои азназаргузаронии ҷойгиршавии чӯзӣёт аппликатсияи аз қоғаз тайёршударо ба матоъ гузошта мебуранд.

Аппликатсияро ба матои асос бо ду роҳ мечаспонанд:

1. Бо роҳи дӯзиш.

2. Бо роҳи ширеш кардан.

Роҳи дӯзиш бо тарзҳои гуногун иҷро карда мешавад. Бо ин роҳ ҷиҳози хона: дастраҳон, сачоқчаҳо, гилемчаҳои бачагона, дегпӯшак, дастпӯшак, ҷойникмонак, ҷойникпӯшак, пешгир, болиштчаҳо ва ғайраро ороиш медиҳанд.

Кори амалӣ

Сохтани аппликатсия аз матоъ

Таҷҳизот: қайҷии калон, қайҷии хурди нӯгаш рост, катшуда, сӯзанҳои гуногун, сӯзанакҳо, ангуштпона, матоъҳои асос, матоъпораҳо.

Супориш

1. Расми умумии аппликатсияшавандаро бо диққат аз назар гузаронед.
2. Ба хотир оред, ки кадом намуди ашёи дар аппликатсия буда ба ин конструксия монанд аст.
3. Андоза ва шакли онро муайян кунед.
4. Пеш аз иҷрои кор ангораи пурраи маснуотро тайёр, андоза ва дар кучо, ҷи хел ҷойгиршавии аппликатсияро муайян кардан лозим аст.
5. Ангораҳоро 2-тоғӣ тайёр кунед. Яктоашро барои истифодбарии қолаб буред, дуюмашро барои дӯхтан нигоҳ доред.
6. Қолабҳои аз коғаз тайёршударо ба рӯи матоъ гузошта, бо сӯзанакҳо маҳкам кунед ва гирди ҷузъиёти аппликатсияро бо чоки канорӣ дӯзед.

Расми 36, 37.

Аппликатсияи "Барфак": Буратино; Золушка

Фикр кунед, ҷавоб диҳед, иҷро кунед

1. Кадом намуди таҷхизотро интиҳоб мекунед?
2. Барои аппликатсия кадом намуди тасвиrho интиҳоб мекунанд?
3. Барои ҷӣ тасвири ҷузъиёти аппликатсияро аввал дар коғаз кашида, баъд дар матоъ мебуред?

Агар ҷузъиёти аппликатсияшаванда мураккаб бошанд, онхоро қисм-қисм пайваст карда, бо дарзҳои дасти занҷирчашакл, обӣ, ҳамвор ё дар мошини дарздӯзӣ меҳуянд.

Аппликатсия аз матоъро бо роҳи 2-юм – ширеш кардан ҳам иҷро намудан мумкин аст. Ин роҳ нисбат ба роҳи 1-ум – дӯхтан якчанд маротиба тезтар аст. Ҷузъиёти аппликатсияи аз матоъ буридаро бо роҳи ширешкунӣ ба асос мечаспонанд. Барои ширеш кардани аппликатсия чунин ширешхоро истифода мебаранд: маҳлул бо орди картоштагин, ширеши синтетикӣ Б-2, ПВА. Ширешҳои резиниро истифода намебаранд, барои он ки ҳамаи шаклҳо баъд аз мӯҳлати кӯтоҳ пайхам мекуянд.

Расми 38. Чипполино бо дӯстонаш

Расми 39. Аппликатсия

Савол

1. Аппликатсия аз кадом қалима гирифта шудааст?
2. Барои аппликатсия кадом масолахро истифода мебаранд?

Инро дар хотир доред

Дар хона лахтакҳои мавҷудбударо эҳтиёт кунед. Бо матоъпораҳои хархела, коғаз, чарм, пӯсти мӯинадор ва ғайраҳои ҷойҳои даридани либосҳо бо роҳи апликация меҳӯзанд, ки он ба либос хусни нотақрор меҳад ва нуқсонҳои дарбехшударо номаълум мекунад.

§ 21. Дарз ва кӯкҳои дастӣ

Дарзу кӯкҳои дастиро асосан дар гулдӯзӣ (кашидадӯзӣ) истифода мебаранд. Намудҳои асосии дарзу кӯкҳои дастӣ инҳоянд: дарзи печон, кӯки калон, кӯки нусхагирӣ, дарзи сӯзан пеш аз ресмон, кӯки босма, кӯки занҷира, дарзи юрма, дарзи гирех ва ғайра. Дар баъзе намудҳои гулдӯзӣ якҷанд намуди дарзу кӯкҳои дастиро истифода мебаранд. Ҳамаи дарзу кӯкҳоеро, ки дар гулдӯзӣ вомехӯранд, кашидадӯзӣ ё гулдӯзии ороишӣ меноманд.

Дарзу кӯкҳои дастиро барои ороиши либосҳои замонавӣ, раҳти хоб, ҷиҳози хона ва дигар васоити зиндагӣ васеъ истифода мебаранд. Сифати дарздӯзӣ ба таркиб ва хосиятҳои физикию механикии матоъ вобастагии калон дорад. Дар вақти интиҳоби матоъ ҳаминро дар назар гирифтани лозим аст, ки он ба зебоӣ ва сифати дӯхт мадад расонад. Пеш аз гулдӯзии дастӣ қоидаҳои техникаи беҳатарӣ, санитарияю гигиениро ба хотир овардан, барои қулай будани гулдӯзӣ ва монда нашудани ҷои корро дуруст ташкил намудан ва ба қоидаҳои кор риоя кардан лозим аст. Асбобҳо ва воситаҳои ёрирасон бояд дар қуттӣ ва халтаҳои махсус (ресмон дар ресмонгузорак, сӯзанҷаҳо дар болиштҷаҳо, қайчӣ, ченактазма, ангуштпона, қалами М ва ТМ, коғазҳои нусхабардорӣ ва ғайра дар халтаҳои махсус) ҷойгир карда шаванд. Равшани ба сатҳи миз бояд аз тарафи чап фаромада истад. Тани дӯзанда бояд рост, сараш на он қадар паст бошад. Ҳангоми кор тани дӯзанда бояд камтар ба пеш майл кунад, масофаи байни чашм ва

кор бояд 25 – 30 см бошад. Хангоми кор дастхоро дуруст мондан ахамияти калон дорад.

Расми 40. Ташкили ҷои кор барои дарздӯзии дастӣ

Дар вақти дарздӯзӣ андозаи сӯзанро вобаста ба зичии матоъ дуруст интихоб кардан лозим аст. Барои гулдӯзӣ ресмонҳои пахтагин, абрешимӣ, пашмӣ, зарҳалию нукрагин, инчунин мӯлина, ресмонҳои вискозӣ ва омехтаи сунъиро истифода мебаранд. Гафсии ресмонҳо вобаста ба намуди матоъ ва дарздӯзӣ ҳар хел мешавад.

Дар матоъҳои тунук (нафис) бо ресмонҳои рақами 60 – 80 гулдӯзӣ мекунанд, тасвири наботот, гулҳо, парандаҳо ва ғайраро дар матоъҳои гафс бо ресмонҳои пашмӣ, “гарус” (калобаи пашмӣ), “ирис” ва тофта меदӯзанд.

Ранги ресмонҳо низ гуногун мебошад.

Дар гулдӯзии дастӣ инчунин марҷони сангҳои киматбаҳо, пулакчаҳои рахшон, марворид, тугмаҳои халдор ва ғайраро васеъ истифода мебаранд. Ин масолах ба гулдӯзӣ сифати нав зам мекунанд.

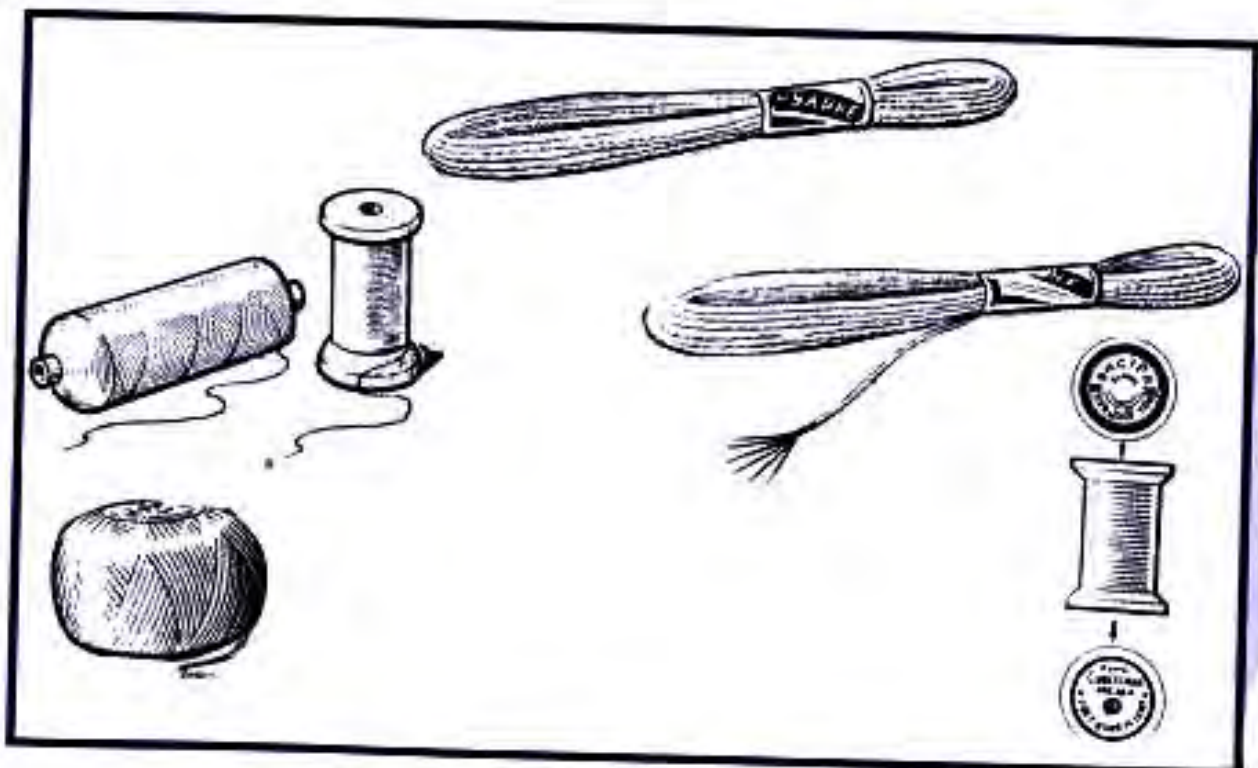
Дар матоъҳои абрешимӣ асосан бо ресмонҳои абрешимӣ, марҷонҳо, ресмонҳои зарҳалию нукрагин гулдӯзӣ мекунанд.

Матоъҳои патдор ва пилтабахмалро барои гулдӯзи истифода набурдан беҳтар аст.

Ҷадвали 3

Интихоби сӯзан барои дарздӯзии дастӣ вобаста ба намуди матоъ

Намуди матоъ	Раками ресмонҳои пахтагӣ	Раками сӯзан
Матоъҳои тунук (батист, шифон, крепдешин ва ғайраҳо)	100 - 80	1
Матоъҳо барои ҷихози бистар ва матоъҳои куртагии сабук (катон, хомсуф, матоъҳои нахҳояшон химиявӣ, матоъҳои штапелӣ ва ғайраҳо)	80 - 60	2,3
Матоъҳои сабуки пашмӣ, матоъҳои вазнини нахҳояшон химиявӣ ва ғайра	60 - 40	4, 5, 6, 7
Матоъҳои вазнини пашмӣ	40 - 30	8, 9, 10
Моҳути дурушт, маҳин ва ғайра	30 - 10	11, 12

Расми 41. Намудҳои ресмон

Инро дар хотир доред

Сӯзани кашададӯзӣ аз № 1 то № 12 мешавад. Рақами сӯзан чӣ қадар калон бошад, ҳамон қадар гафс аст. Рақами ресмон аз 10 то 120 мешавад. Рақами ресмон чӣ қадар хурд бошад, ҳамон қадар гафс аст.

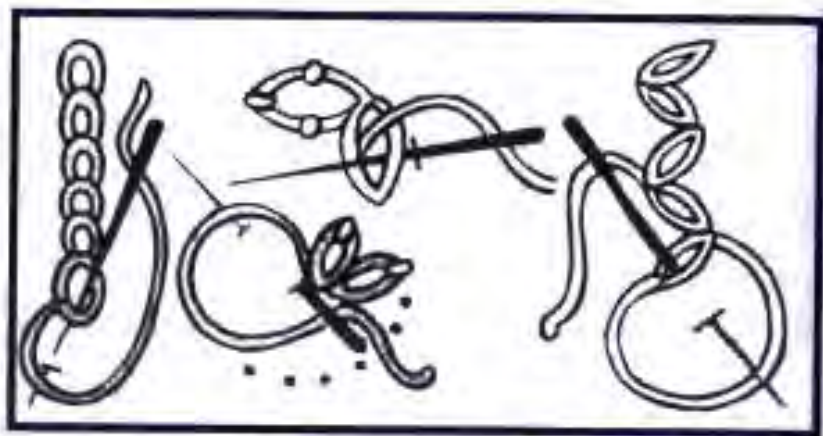
Дар вақти гулдӯзӣ намуди ресмонро вобаста ба матоъ интихоб мекунад. Дар ин вақт, албатта, онро дар назар доштан лозим аст, ки вазифаи либос аз чӣ иборат аст.

Ҳангоми гулдӯзӣ ҳар хел андозаи нақшхоро истифода мебаранд. Агар андозаи нақш ба ҳаҷми кашада мувофиқат накунад, нақшро калону хурд кардан мумкин аст. Усулҳои гуногуни ба рӯи матоъ гузаронидани нақш мавҷуданд: 1) нақши дар рӯи қоғаз кашадашудаи гулро бо сӯзан якмаром сӯрох мекунад. Баъд андозаро ба рӯи матоъ гузошта, вобаста ба ранги матоъ гарди хок, ангишт, хишт ё бўр мепошанд; 2) аз қоғази шаффофи нусхабардор истифода мебаранд; 3) андозаро ба рӯи мохут, баҳмал ва шохии чилодор монда, аз болои нақш кӯк мекунад, баъд қоғазро бо эҳтиёт даронда мегиранд, дар ин ҳолат нақши гул боқӣ мемонад; 4) барои ба матоъҳои тунуки сафед гузаронидани нақш андозаро ба рӯи шиша мемонанд, аз болояш матоъро мепӯшонанд, аз таги шиша чароғ медоранд ва аз рӯи нақши равшаншуда қалами сиёҳ (ТМ) медавонанд.

Кӯки занҷира

Кӯки занҷира яке аз намудҳои кӯки дастӣ мебошад. Он аз як қатор ҳалқаҳои дӯзиш, ки пайихам мебароянд, ҳосил мешавад. Барои ин сӯзанро аз нуқтаи ибтидоӣ аз тарафи чапҳои матоъ ба тарафи рост мебароранд. Ресмон бояд пурра бароварда нашавад ва дар тарафи чапҳои матоъ аз ресмон ҳалқа монад. Барои кӯки оянда сӯзанро аз паҳлуи ҷои сӯзанзада ба тарафи чап мегузаронанд ва аз байни ҳалқаи ҳосилшуда кашада мебароранд (расми 42 а),

дар тарафи чаппаи матоъ он ҳамчун кӯки оддӣ намоен мешавад. Равиши кӯкро тағйир додан мумкин аст. Бо ин намуди кӯк накшҳои растанигӣ (расми 42 б) ё

Расми 42. Шаклҳои кӯки занҷира

качу килеб (расми 42 в) ҳосил кардан мумкин аст. Бо ин усул хошияи кашидаҳои калон, шохчаи гулу баргҳо ва ҳамин қабил накшҳоро кашида медӯзанд.

Дарзи юрма

Юрма бо ёрии дирафши чангакдор ё сӯзан дӯхта шуда, дар аснои он дар тарафи ростии матоъ занҷири ҳалқаҳо ва дар тарафи чаппаи он хатҳои рост ҳосил мешаванд. Чихақ, хошияи чизҳои ороишӣ, баъзе қисмҳои кашидаи калон юрмадӯзӣ карда мешаванд. Барои юрмадузӣ ресмонро дуқабата, чорқабата ва ғайра мегиранд. Кашидадӯз юрмаро ба воситаи дирафши чангакдор аз поён ба боло дӯхта меравад. Даставвал дирафшро ҳалонда ба тарафи чаппаи матоъ мегузаронад ва ресмони дар тарафи чаппа бо дасти чап дошта истодаашро ба дирафш андармон намуда, ба тарафи рост кашида мебарорад ва дирафшро аз сари нав ба матоъ мехалад, бо ҳамин роҳ занҷири ҳалқаҳо ба вучуд меояд. Дар мавриди ба ҷои дирафш истифода бурдани сӯзан накш аз боло ба поён дӯхта мешавад.

Ресмони аз сӯзан гузаронидашударо бо дасти чап дошта меистанд, баробари хастану баровардани сӯзан ҳалқа ҳосил шудан мегирад. Дарзи юрма ба кӯки занҷира монандӣ дорад.

Кӯки босма

Кӯки босмаро аз болои ресмони рост кашида ё хобида

медӯзанд, рӯи матоъ пурра пӯшида мешавад: аз рост ба чап ва боз аз чап ба рост ресмон партофта, аз болояш дӯхтан мегиранд. Наҳ хоҳ рост бошад, хоҳ кундаланг кӯкҳои аз болои он партофташаванда аз ҳамдигар дуртар уреб мехобанд. Дарозии кӯкҳои рӯ набояд аз 3 мм зиёд бошад. Дӯхти босма якчанд хел мешавад, ки онҳо бо намуди зоҳирии худ фарқ мекунанд. Наҳ бо кӯки дароз (3 мм) ва лӯнда дӯхта мешавад. Нахро бо кӯки қӯша низ дӯхтан мумкин аст. Фосилаи байни кӯкҳои қӯша наздик ва дур шуданаш мумкин аст. Нахро бо шакли зич низ медӯзанд. Бо ин усул дастраҳон, сачок, пешгир ва ғайраро ороиш медиҳанд.

Дарзи ҳаракати сӯзан ба пеш

Ин дарз аз рост ба чап, ё ин ки аз боло ба поён дӯхта мешавад. Андоза ва фосилаи байни қадамҳои дарз бояд як хел бошад. Сӯзани ресмон гузаронидаро бо дасти рост, ресмонро бо ангушти калони дасти чап дошта истода, сӯзанро аз боло ба поён рост мегузаронанд. Дар аснои баровардани сӯзан ресмонро аз ангушти чап раҳо медиҳанд, он гоҳ ресмон тағи сӯзан мемонад ва ҳалқа ҳосил мешавад.

Расми 43. Дарзи ҳаракати сӯзан ба пеш

Дарзи гирех

Нақшҳои ин кашададӯзӣ андозаҳои начандон калон доранд ва ин гулдӯзӣ бе қасқон иҷро карда мешавад.

Баъзан дар таги он болиштчаҳои пур аз кум мегузоранд. Ресмони кориро маҳкам карда, матоъро ба болиштча сахт мегузоранд. Бо дасти чап ресмонро ба тарафи худ таранг кашида, бо рафти акрабаки соат якчанд маротиба онро гирди сӯзан мепечонанд. Шумораи печҳои ресмон аз ғафсии ресмон вобаста буда, аз 3 то 6-то печ шуданаш мумкин аст. Баъд сӯзанро чаппа карда, дар назди чоки аввала ба матоъ мехалонанд, лекин ресмонро бо дасти чап нигоҳ дошта меистанд. Сӯзан бояд ба матоъ амудӣ истад. Бо дасти чап печҳо ва сӯзанро ба тарафи чаппаи матоъ мегузаронанд. Барои иҷрои кӯки навбатӣ сӯзанро аз тарафи чаппаи матоъ ба тарафи ростии он мегузаронанд ва ин амал аз нав иҷро карда мешавад. Печҳои ресмонро таранг нақашед, чунки сӯзан аз қабати печҳои ресмон нагузаштанаш мумкин аст. Гирехҳо дар матоъ бояд ба ҳамдигар наздик ҷойгир шаванд. Бо дарзи гирех бештар мобайни нақши гулҳо (бобуна, гули раъно, гули довудӣ, гули кашқарӣ) пур карда мешавад.

Дарзи гирехи мураккаб

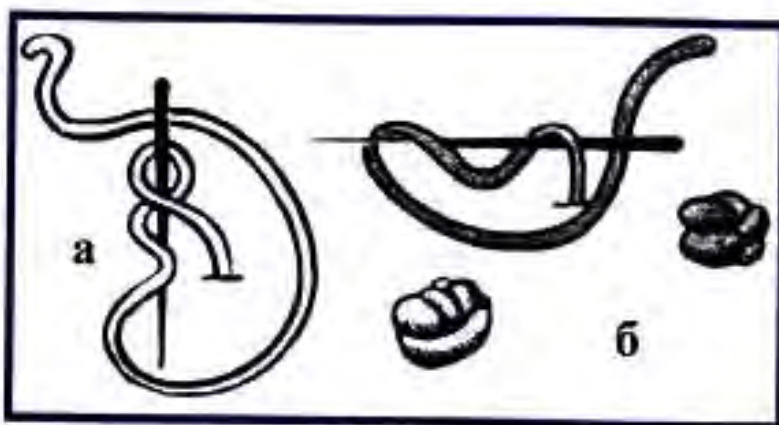
Шаклҳои дарзи гирехи мураккаб аз якчанд печҳои ресмон иборат аст.

Тарзи иҷроиши он ба иҷроиши дарзи гирех монанд аст, лекин шумораи печҳои ресмон дар рӯи матоъ ба тарзи уфуқӣ ҷойгир мешаванд. Нақшунигор дар рӯи матоъ бо қалам ба хатҳои на он қадар калон ё бо роҳи нусхагирӣ гузаронида мешавад. Ин намуди дарз бо роҳи аз боло ба матоъ ҳалондану баровардани сӯзани риштадор иҷро карда мешавад. Фосилаи байни кӯкҳо ба дарозии кӯкҳо баробар аст.

Охири сӯзанро дар назди кӯки аввала то охир набароварда, бо ангушти калони дасти чап аз поён медоранд ва бо дасти рост ресмонро ба сӯзан мепечонанд. Бо ангушти калони дасти чап кӯки печондашударо дошта истода сӯзанро бо ресмонаш аз дохили печҳои ресмон ба

матоъ мегузаронанд.

Ҷойгиршавии шумораи ресмонҳо дар матоъ аз нақш вобаста аст. Бо кӯки илма, ки як намуди дарзи гиреҳ мебошад, куртаҳо, кофта, куртаи нимтанаи занона ва дигар либосҳои трикотажиро оро медиҳанд.

Расми 44. Дарзи гиреҳ: а – оддӣ; б – мураккаб

Савол

1. Чанд намуди дарзҳои дастиро медонед?
2. Зебогии дӯзиш ба чӣ вобаста аст?
3. Чанд роҳи ба матоъ гузаронидани нақшро медонед?

Инро дар хотир доред

Барои гулдӯзӣ матоъҳои абрешимӣ, пашмӣ, пахтагин ва загирии якрангро истифода мебаранд. Барои онҳо ресмонҳоро дуруст интихоб кардан лозим аст.

§ 22. Мошинҳои дарздӯзии барқӣ

Дарзи мошинӣ нисбат ба дарзи дастӣ мустаҳкам, зебо ва ҳамвор буда, дар муддати кӯтоҳ дӯхта мешавад. Мошинҳои дарздӯзии барқӣ ҳамакора (универсалӣ) ва махсус мешаванд. Дар мошинҳои дарздӯзии универсалӣ амалиётҳои гуногунро иҷро кардан мумкин аст. Онҳо медӯзанд, пайваст мекунанд, ангула (сӯроҳии тугма) месозанд, гулдӯзӣ мекунанд ва ғайра.

Ин ҳел мошинҳоро дар рӯзгор васеъ истифода мебаранд. Дар ин вақт ҳамаи амалиётҳоро аз аввал то охир як шахс иҷро мекунад. Ин ҳел мошинҳоро дар

фабрикаи дӯзандагӣ, ателйеҳо истифода мебаранд. Мошинҳои дарздӯзии рӯзгор бо ҳаракатовари дастӣ, пой ва барқӣ сохта мешаванд, қисмҳои онҳо ба ҳам монандӣ доранд. Матоъ ҳар қадар борик бошад, ҳамон қадар сӯзан ва ресмони борик лозим аст. Чоки мошинӣ аз ду ресмон ҳосил мешавад. Ресмони болоӣ аз қисми болои мошин, аз галтак ва ресмони поёнӣ аз моқу меояд. Дар вақти кор ба он аҳамият додан лозим аст, ки кашишхӯрии ресмон як хел бошад. Дар ин вақт қабати байни матоъҳо рост ва мустаҳкам мешавад.

Агар ресмони поён халта шавад, чоки безеб ва номустаҳкам мебарояд, дар вақти кашишхӯрии ресмони боло чок қанда мешавад.

Масофаи байни ду захми сӯзанро қадами чок меноманд. Нуқсонҳои дар ресмони поёнӣ руҳдодаро бо роҳи тоб додани винти танзимкунандаи пружинаи сараки найча ислоҳ кардан мумкин аст. Агар ресмони боло халта шуда бошад, он гоҳ гайкаи ресмонтарангкунандаро метобанд.

Расми 45. Дурусти чок: а – чоки дуруст; б – чоки нуқсондор (ресмони поён халта); в – чоки нуқсондор (ресмони боло халта)

Қадами байни чокро дуруст муайян кардан лозим аст. Матои борикро бо чоки хурд ва матои гафсро бо чоки калон меӯзанд. Қадамҳои чокҳои гуногунро истифода бурда, чин ҳосил мекунанд. Дарозии қадамҳои чокҳоро дар ишораи 3 – 4 мм ва тарангии ресмони болоро кам мекунанд, баъд аз дӯхтани чок ресмони поёнро таранг карда, чин ҳосил мекунанд.

Баъд аз тамои кардани кор мошинро тоза, чангашро пок кардан, дар вақти 40 – 50 соат кор фармудан ба қисмҳои он равшан молидан лозим аст.

Конструкторон мошини нимавтоматии навро ихтироъ

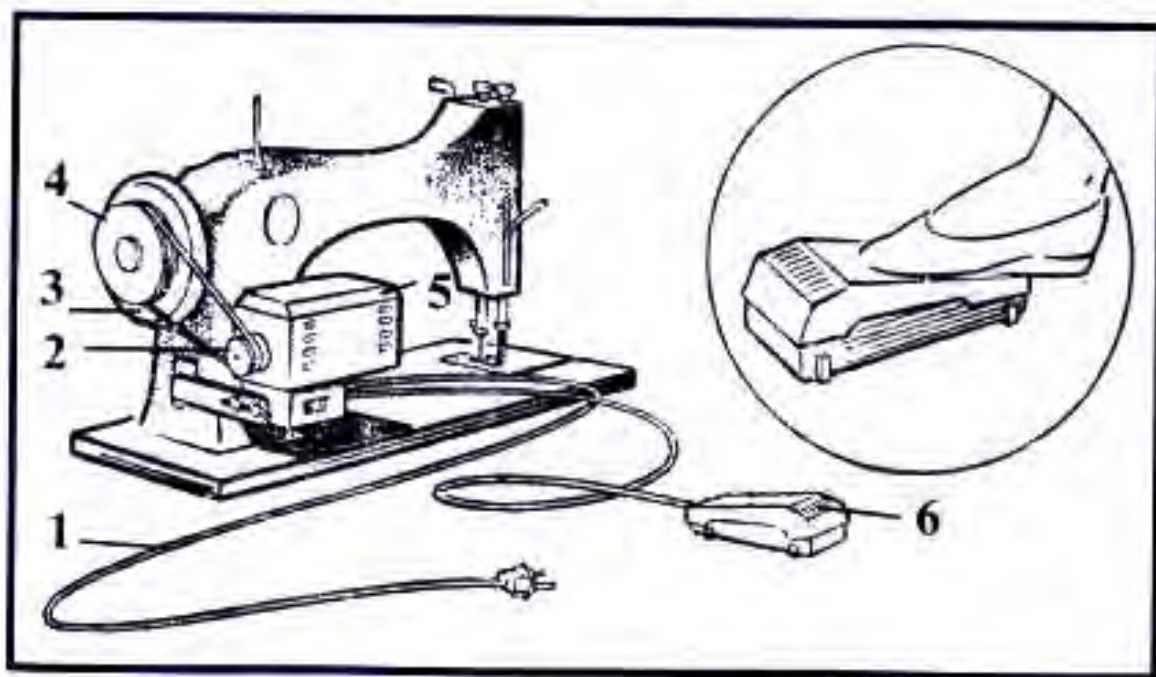
карданд, ки амалиёти муайяно ба иштироки одам иҷро мекунад. Ғайр аз ин барои дӯхтани чангакҳо (крючок), ҳосил кардани ҳалқа, пайвастании ду тарафи нӯгостини куртаи мардона ва буриши кеса мошинҳои дарздӯзии нимавтоматӣ пайдо шуданд.

Ҳаракатовари барқӣ аз муҳаррики барқӣ, педал ва сими вилкадор иборат аст. Муҳаррики барқӣ ба танаи мошин бо винт маҳкам карда мешавад. Чархи муҳаррик ба чархи гардона тавассути тасма пайваست мешавад. Танзимаро тавассути муҳаррики барқӣ бо ёрии педал ба қор мебароранд ва аз қор боз мебаранд. Дар вақти қор бо мошини дарздӯзии барқӣ доимо эҳтиёт шудан дарқор ва ҳамаи қоидаҳои талаботҳои қорро риоя кардан лозим аст. Пеш аз қор бенуксон будани симро аз назар гузаронед.

Дар вақти ба манбаи барқ пайвастан ва аз он ҷудо кардани мошин аз танаи вилкаи штепселӣ доштан лозим аст.

Барои ба қор даровардан, гез кардани суръат ва аз қор боздоштани мошин чунин машқро иҷро кунед:

1. Мошинро ба равиши худ гузоред.

Расми 46. Мошини дарздӯзии барқӣ: 1 – сим ва вилка;
2 – чархи ҳаракатдиҳандаи барқӣ; 3 – тасма;
4 – чархи гардона; 5 – ҳаракатдиҳанда, 6 – педал

2. Моширо бо рохи бо пой рост пахш кардани педал охиста ба кор дароред.

3. Суръати мошин дар натиҷаи бисёртар пахш кардани педал тез мешавад.

4. Барои суст кардани суръати мошин фишорорӣ ба педалро камтар кунед.

5. Барои аз кор боздоштани мошин педалро охиста сар диҳед. Ин машқро се – чор маротиба иҷро кунед.

§ 23. Дарздӯзӣ дар мошин

1. Матоъро пешакӣ тайёр кунед.

2. Матоъро дукат карда, бо кӯки дастӣ пайваст намоед ва ҷои катшударо ҳамвор кунед.

3. Моширо дар ҳолати корӣ гузошта, ресмонро гузаронед. Матоъро мувозӣ ба хати кӯки дастӣ дӯзед, баъд кӯки дастиро канед.

4. Ҷои кӯкро дарзмол кунед.

Носозӣ дар кори мошини дарздӯзӣ

Дар вақти кор дар мошини дарздӯзӣ бисёр носозиҳо ба монанди: шикастани сӯзан, тез-тез кандашавии ресмон дар чок, нодуруст ҳаракат кардани матоъ рух медиҳанд. Бинобар ин аввал сабаби носозиҳоро ёфта, онро бартараф кардан лозим аст.

Сабабҳои рух додани носозиҳо дар вақти кор бо мошини дарздӯзӣ ва роҳҳои бартараф кардани онҳо:

Сабабҳои носозӣ

1. Қат шудани сӯзан ё кунд шудани он
2. Нодуруст гузоштани сӯзан
3. Сӯзанро пурра нугузоштан
4. Мувофиқ набудани рақамҳои сӯзан бо ресмон
5. Ресмони бисёр тобдола

Бартараф кардани он

- Иваз кардани сӯзан
- Дуруст гузоштани сӯзан
- Сӯзанро пурра дохил кардан
- Мувофиқи рақами ресмон ва гафсии матоъ интихоб кардани сӯзан
- Ресмонро иваз кардан

Шикастани сӯзан

1. Сӯзани қатшуда ё интиҳоби нодуруст	Иваз намудани сӯзан
2. Сӯзанро то охир пурра нагузоштан	Пурра гузоштани сӯзан
3. Сӯзан нодуруст маҳкам шудааст	Сӯзанро дуруст маҳкам кардан
4. Сараки найча нодуруст гузошта шудааст	Дуруст гузоштани сараки найча
5. Кашишхӯрии зиёди ресмони боло	Халта кардани ресмони боло

Дар вақти нишастан дар назди мошини дарздӯзӣ ба дурустии гузаронидани ресмони болою поён, гузоштани сӯзан дар вақти дӯхтани чоки санҷишӣ, сифати онҳоро аз назар гузаронед. Ҷузъҳои буридашуда бо чоки канорӣ дӯхта мешаванд. Ин чокҳо барои тит нашудани ҷойҳои буриш хизмат мекунанд.

?

Савол

1. Кашиши ресмони болоро бо ёрии кадом танзима тағйир медиҳанд?
2. Кашиши ресмони поёнро чӣ тарз дуруст мекунанд?
3. Кадом норасоиҳо дар мошини дарздӯзӣ дучор мешаванд ва сабабҳои онҳо кадоманд?

Талаботи бехатарӣ дар вақти кор бо мошини дарздӯзӣ барқӣ

1. Дар вақти гузоштани сӯзан, сараки найча ва ресмони боло мошинро аз манбаи барқ ҷудо кунед ё баръакс агар ҷудо накунад, пойро аз педал гиред.

2. Ин корҳоро кардан мумкин нест:

а) ресмонро бо дандон накунад, ки сири дандонро меравонад ва лабро мебурад;

б) бо алмоси ришгирӣ чокҳоро канда ва ҷои тугмагузориро буридан мумкин нест, чунки даст ё ангуштонро мебурад;

в) дарзмолро бе таҷриба нагузоред, чунки мумкин аст он ба рӯи поятон афтад;

г) дар вақти кор бо мурваттобак онро ба чӯяки винт амудӣ гузоред, вагарна гечиди дастатонро мебурад;

г) дар вақти таҷрибагузаронӣ, санчиш, сӯхтани матоъ ё ришта ва дар атсетон ҳал кардани онҳо ба бехатарии кор диққати махсус диҳед.

Қоидаҳои бехатарӣ дар вақти кор бо мошини дарздӯзии барқӣ

1. Дар ҳона фақат бо иҷозати калонсолон мошини барқиро истифода баред.

2. Барои аз сӯхтор эҳтиёт кардан мошинро баъди ба манбаи барқ пайваст кардан беназорат нагузоред.

3. Дар вақти пайдо шудани бўи резини сӯхта ё дуд ба калонсолон хабар дода, дарҳол мошинро аз манбаи барқ ҷудо кунед.

Ҳонандагон ин қоидаҳоро бояд қатъиян риоя кунанд:

1. Дар вақти ба манбаи барқ пайваст ва аз он ҷудо кардани мошини барқӣ дар як вақт бо як даст мошин ва ба даст дигар батерияҳои оби гарм, кубурҳои (трубаҳои) обу газро доштан мумкин нест.

2. Дар хотир доред, ки сим дар вақти кор тоб хӯрданда мешавад ё расиши кӯтоҳро ба амал меорад.

3. Сӯзанро аз сими рӯйкашдор қапида мондан мумкин нест.

4. Дар вақти пайдо шудани носозӣ дар васлақ (розетка), вилка, сим ва расиши чараён ба танаи (асоси) мошин корро бас карда, мошинро аз чараёни барқ ҷудо кунед ва ба муаллим (дар ҳона ба волидайнӣ худ) хабар диҳед.

5. Пеш аз мошинро тоза кардан ва равған молидан онро аз манбаи барқ ҷудо кунед.

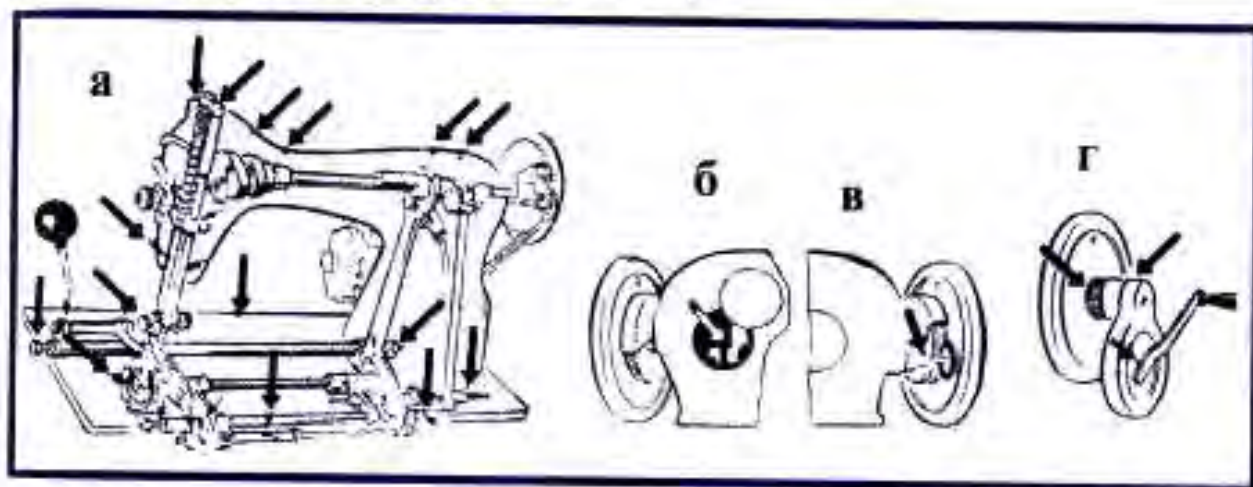
6. Баъд аз тамоми кардани кор мошинро аз манбаи барқ ҷудо кунед.

Нигоҳубини мошини дарздӯзӣ

Мошини дарздӯзӣ монанди дигар мошинҳо талабот ба нигоҳубини худро дорад. Онро агар дар вақташ тоза карда равған молида истед, корро беовозу сабук иҷро мекунад. Тоза нигоҳ доштан ва равған молидан қисмҳои мошини дарздӯзиро аз хӯрдашавӣ ва вайроншавӣ нигоҳ медорад.

Баъд аз тоза кардан ба ҳамаи қисмҳои мошин равған молида, бо ёрии равғанчаконак ба сӯрохиҳо ё ҷои пайвасти қисмҳо як – ду чакра равған чаконед.

Дар вақти равғанкунӣ кӯшиш кунед, ки равған ба тасмаи ҳаракатгузарон наҷакад.

Расми 47. Нақшаи равғанкунии мошини дарздӯзӣ (а), қисмҳои танзимаи чок (б), риштапуркунак (в), дастак (г)

Кори амалӣ

Тоза ва равған кардани мошини дарздӯзӣ дастӣ, пойӣ ва барқӣ

Таҷҳизот: мошини дарздӯзӣ, мурваттоб, равғанчаконак бо равған, матоъ барои пок кардан.

Рафти иҷрои кор:

1. Мошинро аз манбаи барқ ҷудо кунед.
2. Барои тоза ва равғанкунӣ тайёр кардани мошин сӯзанро бардошта, бо ҳаракати озод ғалтак ва сараки найчаро гиред.

3. Тоза кардани мошин.

Қисми берунии мошин, сӯрохиҳои равганчаконӣ, тахтаи асос ва қисмҳои дар таги он бударо тоза кардан лозим аст. Барои ин лавҳаи сӯзанро кушода гирифта, дандонаҳои матоъгузарон ва мокуро бо шётка тоза карда, лавҳаи сӯзанро ба ҷояш гузоред. Баъд асоси мошинро охиста ба боло бардошта, якпахлу гузоред ва ҳамаи қисмҳои дар таги он ҷойгирифта ва сӯрохиҳои равганчакониро тоза кунед.

4. Равган кардани мошин.

Асоси мошинро бардошта, ҳамаи қисмҳои дар таги тахтаи асос буда ва қисмҳои мутаҳарриқи мошинро равган кунед. Сипас қисмҳои даста, танзимаи қадами ҷок, риштапечонак, сӯзангузорақ, найчаи тазйикдихандаро равган кунед, ба сӯрохии лавҳаи сӯзан равган чаконед.

5. Мошинро ба кор тайёр кардан.

Дарзҳои мошинӣ

Дарзҳои мошинӣ якчанд хел мешаванд. Онҳоро аз ҷоки дастӣ каме поёнтар ё болотар меҳӯзанд, то ин ки хангоми кӯкро қандан дарзи мошинӣ вайрон нашавад.

Кори амалӣ

Намунаи дарзҳои мошинӣ.

Таҷхизот: куттии корӣ, матоъ барои дарзи намунавӣ, кайчӣ.

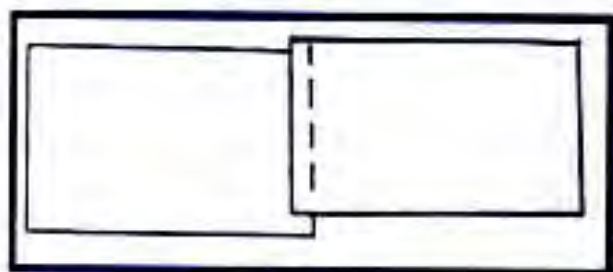
Тайёр кардани матоъ (ҷор пора) барои ду дарзи намунавии болои ҳам

Рафти кор. Ин дарзро барои пайваст кардани фаровез, гиребон, либоси сабук ва ғайра истифода мебаранд. Як канори матои буридашударо қат накарда ба болои дигараш, ки он ҳам қат нашудааст, мегузоранд ва

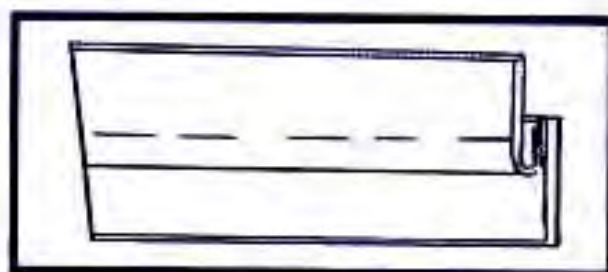
мошин мезананд. Масофаи дарз дар вақти дӯхтан аз канори бурида 0,5 см мешавад.

Тайёр кардани дарзи намунавии бахиядӯзӣ

Рафти кор. Канори пораи болоиро ба тарафи муқобил қат карда медӯзанд ва дарзмол мекунанд. Баъд пораи болоиро ба болои пораи поёнӣ гузошта кӯк карда, бо мошин медӯзанд. Васегии дарзро аз ҷои қат то дарзи мошинӣ вобаста ба зичии матоъ ва фасон интихоб мекунанд. Дарзҳои бахиядӯзиро барои оро додани китфҳо ва оринҷ, пайвасти кардани камзӯлча ба маснуот (блузка, куртаи мардона, куртаи занона, доман, шим ва гайраҳо), инчунин бахиядӯзӣ кардани чинҳои курта ва доман истифода мебаранд.

Расми 48. Дарзи намунавии болои ҳам

Расми 49. Дарзи намунавии бахиядӯзӣ

Савол ва супориш

1. Аз ҷӣ сабаб мошинро тоза ва равшан карда истодан лозим аст?
2. Танзимаи чокро ҷӣ тарз равшан мекунанд?
3. Дар вақти дӯхтани дарз бо мошини дарздӯзии баркӣ кадом қоидаҳо ва талаботҳоро риоя кардан лозим аст?
4. Дарзҳои намунавӣ дӯхтаро ба албоми корӣ гузоред.

БОБИ IV. СОХТ ВА АМСИЛАСОЗИИ ЛИБОС

§ 24. Сохтани амсила

Дар ҳар давраи тараққиёти ҷамъият як намуди услуб ва дигаргуниҳои зиёд дар либос ба вуҷуд меояд, ки онро мӯд меноманд.

Мӯд – ин ҳукумронии муваққатӣ дар ҷамъиятҳои муайян мебошад, ки таъби ҳархела доранд ва таъсири он ба намуди зоҳирии либосҳо, алалхусус, дар костюмҳо зоҳир мешавад.

Тараққиёт ва дигаргуншавии мӯд ҳодисаи байналхалқӣ буда, дар натиҷаи кашфиётҳои илмӣ ба амал меояд ва пайваста ба равобити фарҳангӣ ва иқтисодии байни давлатҳо таъсири калон мерасонад.

Амсиласозии либос раванди мураккаби эҷодкорӣ мебошад ва аз амсиласоз донишмандони қонуни қоидаҳои асосии амсиласозиро тақозо менамояд.

Пеш аз ҳама либос бояд ба таъиноти худ ҷавобгӯ бошад, яъне либоси варзишӣ сабук, мустаҳкам, барои пӯшидан қулай ва зебо бошад. Либоси махсус ба хусусият ва талаботи истеҳсолот ҷавоб дода тавонад. Шакли либос аз рӯи васегии хатҳое, ки онро ташкил додаанд, муайян карда мешавад.

Дар вақти дӯхтани куртаи бегиребон якчанд намуди расми куртаро, ки дар плакатҳо кашида ва дар тахтаи синф оварта шудааст (онро аз маҷаллаҳои мӯд гирифтаанд), аз назар гузаронед ва бо намудҳои куртаҳои шинос шавед. Ба намунаҳои либосҳои шинос шуда, доир ба онҳо маълумот мегириед, ки тарҳи курта, хилъат, курта-хилъат, блузка, камзӯлча ва ғайраҳо аз якдигар фарқ мекунанд.

Шиносоӣ бо талаботи куртаи занона:

1. Истифодабарӣ – қулай, мӯҳлати истифодааш

давомнок бошад.

2. Гигиенӣ – озод, барои нафаскашӣ, ҳаракат ва гардиши хун мувофиқ бошад.

3. Эстетикӣ – шинам, ба ороиши он аҳамият диҳед, ки ба он сохти интиҳобшуда ва талабот мувофиқ аст ё не.

*Расми 50. Намудҳои буриши камзӯлчаи куртаҳо:
а – куртаҳои камзӯлчаашон русти нимдоира, кушоди моил,
русти секунҷа; б – куртаҳои камзӯлчаашон дилшакли
ҳархела*

Тарҳи либос якчанд ҳел мешавад:

1. Ба ҳисм ҳаспида
2. Ба ҳисм начаспида
3. Тарҳи рост
4. Тарҳи озод ё трапетсияшакл

Маснуоти куртаи миллӣ ба тарҳи озоди рост дохил мешавад. Ҳоло мо бо намуди сохти куртаи бегиребон шинос мешавем ва аз рӯи он нақша кашида, қолаб сохта, маснуотро бурида ва медӯзем. Ба сохт ва ороиши он аҳамият дода, интиҳоби матоъ ва вазифаи маснуот (куртаи варзишӣ, хонагӣ, ҷойравӣ) ва гайраро ба назар мегиранд.

Яъне намуди бадеии либос ба дуруст андоза гирифтани ва таносуби қисмҳои алоҳидаи он вобаста аст.

Таносуби либос ин тақсимшавии он ба хати китф, сандуқи сина, миён, рон, хати миёнаҷои рон, хати зону, хати миёнаҷои зону, хати тағи пой мебошад, ки он тақсимшавии бадани одамро муайян мекунад.

Дар вақти дӯхтани либос чунин ҳунармандон зарур мебошанд: рассом, амсиласоз, тарроҳ, буранда, дӯзанда ва ғайраҳо.

Тарроҳ – шахсест, ки аз ҳуссаи одам андоза гирифта аз рӯи он нақшаи либосро мекашад.

Рассом – амсиласоз шахсест, ки давоми коркарди тарҳи либосро иҷро мекунад.

Буранда – шахсест, ки аз рӯи нақша қолаб месозад ва онро ба матоъ гузошта мебурад.

Дӯзанда – шахсест, ки пораҳои буридашударо ба ҳам пайваस्त карда меदӯзад.

Савол ва супориш

1. Вазифаи либос аз чӣ иборат аст?
2. Барои дӯхтани либос кадом касбҳо лозиманд?
3. Дар маҳалҳои шумо фабрикаи дӯзандагӣ мавҷуд аст ё не, дар бораи кор ва маснуоти истеҳсолкардаи он маълумот диҳед.

Инро дар хотир доред

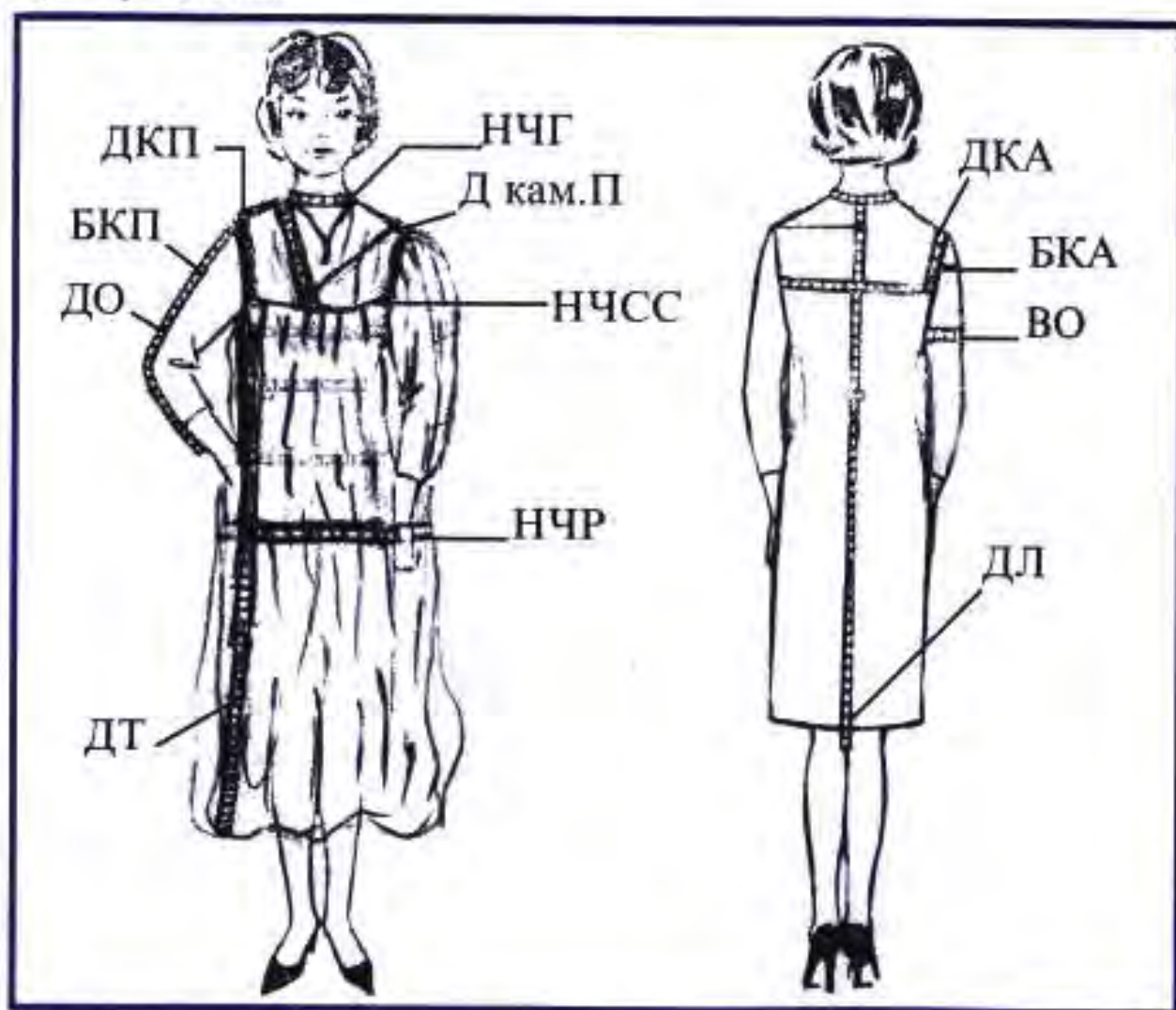
1. Касби буранда ва дӯзанда дар аввалҳои асри IV – VII ба вуҷуд омад ва то асри XII таракқи кард.
2. Соли 1933 дар Москва хонаи мӯд кушода шуд.
3. Якумин маҷаллаи мӯд аз тарафи дӯзанда – амсиласоз Надежда Ламанова тартиб дода шуд. Ин шахс дар Фаронса аввалин мукофоти Гран-прии ин соҳаро гирифт.
4. Якумин маҷаллаи мӯд дар соли 1944 таҳия карда шуд ва он якумин бор соли 1945 аз ҷоп баромад.

Асбоб ва воситаҳои ёрирасон барои дӯхтани либос

Ба асбобҳо ва воситаҳои ёрирасон дохил мешаванд: қайчӣ, ангуштпона, сӯзан, сӯзанакҳо, ченактасма, ҷадвали оддӣ ва масштабдор, гунё, қалам, бӯри дӯзандагӣ ва ғайра.

1. Қайчӣ – барои буридани матоъ қайчии муқаррарӣ, аммо барои корҳои ороишӣ қайчии нӯгтезро истифода мебаранд.

2. Ангуштпона бояд ба андозаи ангушти даст мувофиқ ояд.

Расми 51.

Ченакҳои андозагирӣ: НЧСС – нимченаки сандуқи сина;
НЧГ – нимченаки гардан; Дкам.П – дарозии камзӯлчаи пеш;
ДКП – дарозии китфи пеш; Бкам.П – баландии камзӯлчаи пеш;
ДТ – дарозии тана; ДО – дарозии остин; НЧР – нимченаки рон;
ДКА – дарозии китфи ақиб; БКА – баландии камзӯлчаи ақиб;
ДЛ – дарозии либос; ВО – васеъгии остин

3. Сӯзан бояд ба гафсии ришта ва матоъ мувофиқ ояд.
4. Ченактасмаи матоӣ барои гирифтани ченак аз ҷисм истифода мешавад.
5. Ҷадвал ва гунё барои сохтани нақшаи либос заруранд.
6. Сӯзанақхоро барои маҳкам доштани кати матоъ ба қор мебаранд.

Барои дӯхтани либос лозиманд:

1. Ченақгирӣ
2. Нақшаи дастурӣ
3. Ҳисобқунии формулаи куртаи миллӣ
4. Сохтани нақша
5. Сохтани амсилаи камзӯлҷаи пеш
6. Сохтани қолаб ба ченақи худ
7. Гузоштани андоза ба матоъ
8. Буридани матоъ
9. Пайиҳам дӯхтани курта
10. Пурра дӯхтани курта
11. Ороиши маснуот
12. Дарзмол кардани маснуот

§ 25. Андозагирӣ

Андозаро бо ченактасма аз ҷусса бо либоси сабук мегиранд. Андоза бе гузориши ҳаққи ҷоқ гирифта мешавад. Андозаи дарозӣ, васеъгӣ ва гирди ҷуссаро мегиранд. Андозагириро аз тарафи ростии ҷусса сар мекунанд. Дар вақти андозагирӣ рост (дастхоро ба поён фароварда) истодан лозим аст, он гоҳ андоза дуруст меояд.

Номгӯи пурраи ченақҳо

1. Гирди сандуқи сина (Гсс). Ченактасмаро аз ҷои баланди тахтапушт бо гирди сина то ҷои баландии сандуқи сина пурра чен мекунанд ва нисфашро менависанд.

НГСС (нимченаки сандуқи сина). Ченаки гирди сандуқи сина андозаи либосро муайян мекунад.

2. **Г и р д и г а р д а н** (Гг). Андозаро бо ченактасма гирдогирди гардан то нуктаи гардан чен мекунад. Андозаро пурра гирифта, нисфашро менависанд – НЧГ (нимченаки гардан).

3. **Д а р о з и и к а м з ū л ч а и п е ш** (Дкам.П). Андозаро бо ченактасма аз хамиши гардан – саршавии китф то маркази сандуқи сина чен мекунад.

4. **Д а р о з и и к а м з ū л ч а и а қ и б** (Дкам.А). Андозаро бо ченактасма аз сутунмӯҳраи ҳафтум то миёнаҷои баландии 2 – то тахтапушт чен мекунад.

5. **Д а р о з и и к и т ф** (ДК). Андозаро бо ченактасма аз хамиши гардан то дарозии баландии қуллаи китф чен мекунад.

6. **Б а л а н д и и к а м з ū л ч а и п е ш** (БКП). Андозаро бо ченактасма аз қуллаи баландии китф то хамиши пеши даст чен мекунад.

7. **Б а л а н д и и к а м з ū л ч а и а қ и б** (БКА). Андозаро бо ченактасма аз қуллаи баландии китф то хамиши оқиби даст чен мекунад.

8. **Д а р о з и и т а н а** (ДТ). Андозаро бо ченактасма аз саршавии хамиши даст то дарозии дилхоҳ чен мекунад.

9. **В а с е њ г и и т а н а** (ВТ). Барои васеъгии танаро муайян кардан гирди ронро чен мекунем. Аз ҷои баландии думба то ҷои баландии шикам пурра чен карда, нисфи онро навишта, нимченаки ронро муайян мекунем (НЧР). Барои васеъгии танаро ҳосил кардан ба НЧР ададҳои аз 6 ё 8 то 24 (адади дилхоҳ)-ро ҳамроҳ мекунем.

10. **Д а р о з и и л и б о с** (ДЛ). Андозаро бо ченактасма аз сутунмӯҳраи ҳафтум то дарозии дилхоҳ чен мекунем.

11. **Д а р о з и и о с т и н** (ДО). Андозаро бо ченактасма аз қуллаи китф бо ақиби даст, аз оринчи калон то оринчи хурд чен мекунем.

12. **В а с е њ г и и н ū г и о с т и н** (ВНО). Андоза бо ченактасма аз ҷои ғафсии банди даст озод чен карда меша-

вад. Васеъгии остинро мувофики табъ муайян мекунанд. Онро аз формулаи нақшаи остин ёфтан мумкин аст.

Ченакгирӣ ба андозаи 48

- 1.Нимченаки сандуқи сина – 48
- 2.Нимченаки гардан – 18
- 3.Дарозии камзӯлчаи пеш – 29
- 4.Дарозии камзӯлчаи ақиб – 22
- 5.Дарозии китфи пеш ва ақиб баробар – 14
- 6.Баландии камзӯлчаи пеш – 15
- 7.Баландии камзӯлчаи ақиб – 14
- 8.Дарозии тана – 95
- 9.Дарозии либос (курта) – 117
- 10.Дарозии остин – 25
- 11.Нимченаки рон – 52

(Ин намуди андозаро муаллима аз хонандагон ва ё аз манекени мактабӣ мегирад).

?

Савол ва супориш

- 1.Барои сохтани нақшаи маснуоти дӯзандагӣ кадом ченакҳои асосӣ лозиманд? Ҷавоб: дарозӣ ва васеъгӣ.
- 2.Дарозии маснуот аз кадом ченакҳо вобаста аст? Ҷавоб: аз ченаки дарозии камзӯлчаи ақиб ва дарозии тана.
- 3.Васеъгии маснуот аз кадом ченак вобаста аст? Ҷавоб: аз нимченаки рон.

Машқи андозагирӣ

Хонандагон андозаро аз манекени мактабӣ ё аз якдигар гирифта, дар қисми андозагирӣ аз худи нақшаи дастурӣ менависанд. Ҳангоми андозагирӣ аз худ як хонанда чен мекунад ва хонандаи дигар натиҷаи онро дар коғаз менависад.

Барои дуруст муайян кардани андоза ба саволҳои зерин ҷавоб диҳед:

1. Куртаи миллӣ ба кадом гурӯҳи маснуот дохил мешавад?

2. Барои сохтани куртаи миллӣ кадом намуди ченакҳо лозиманд?

3. Ҳолати ҷойгиршавии ченактасмаро хангоми андозагирии нимченаки рон нишон диҳед.

Фикр кунед, ҷавоб диҳед, иҷро кунед

Қолабмистари ҷуссаи духтарчаро гиред. Онро ба албоми корӣ гузошта, гирдашро бо қалами оддӣ сиёҳ хат кашед. Баъд бо қалам ё ручка ё фломастер андозаи нимченаки гардан ва дарозии китфро навишта, ҷойгиршавии ин ченакро дар ҷуссаи духтарача бо ин шакл нишон диҳед.

Дурустӣ ва сифати ҷойгиршавии ченактасмаро дар ченаки додашуда аз муаллиматон пурсед.

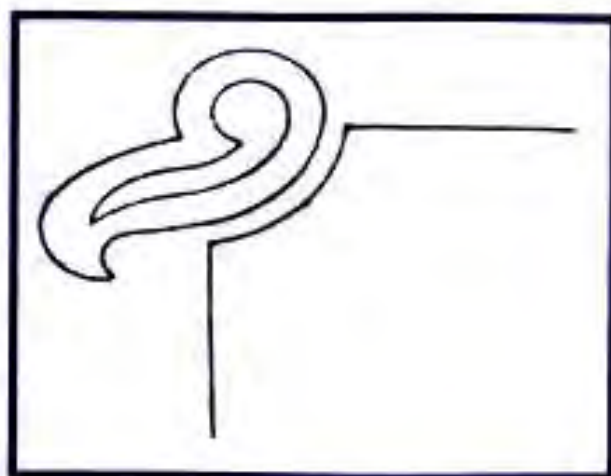
Расми 52.

Ченаки гардан ва китф:

1 – хати гардан;

2 – хати китф;

3 – муайян кардани дарозӣ ва васеъгии остини кӯтоҳ

Расми 53.

Тарзи кор бо қолабмистар

НАҚШАИ ДАСТУРӢ

Куртаи миллии занона

№	Аломати ченакҳо	Номи ченакҳо	Ченкуни ба андозаи 48	Андозагирӣ аз худ
1.	НЧСС	Нимченаки сандуки сина	48	
2.	НЧГ	Нимченаки гардан	18	
3.	Дкам.П	Дарозии камзӯлчаи пеш	29	
4.	Дкам.А	Дарозии камзӯлчаи ақиб	22	
5.	ДКП	Дарозии китфи пеш	14	
6.	ДКА	Дарозии китфи ақиб	14	
7.	БКП	Баландии камзӯлчаи пеш	15	
8.	БКА	Баландии камзӯлчаи ақиб	14	
9.	ДТ	Дарозии тана	95	
10.	ДЛ	Дарозии либос (курта)	117	
11.	ДО	Дарозии остин	25	
12.	НЧР	Нимченаки рон	52	

Ҳисоби формулаи куртаи миллии

№	Буршиҳо ва нуктаҳо дар нақша	Формулаи ҳисобкуни	Ҳисобкуни ба андозаи 48	Ҳисобкуни ба худ
1	Аз нуктаи А ва А ₁ амудӣ ченакҳо мегузорем	аз нуктаи А АГ; АВ	29;11	
2	Камзӯлчаи пеш. Аз нуктаи А ва А ₁ ченакҳоро мегузорем	аз нуктаи А ₁ А ₁ К;КГ;А ₁ Г ₁ А ₁ Г ₁ =А ₁ К+КГ ₁	3 ӯ 4 (адади донмӣ) А ₁ К=4; КГ ₁ =15 19=4+15	
3	Ченаки уфуқӣ. Камзӯлчаи пеш	АА ₁ =В ₁ +В ₁ А ₁	АВ ₁ =18:3+ 0,5=7 В ₁ А ₁ =14 АА ₁ =7+14 =21	
4	Камзӯлчаи ақиб. Ченакҳоро амудӣ аз А ₂ мегузорем	аз А ₂ А ₂ В ₂ ;А ₂ В ₂ +В ₂ Г ₂ ; А ₂ Г ₂ =А ₂ В ₂ +В ₂ Г ₂ ;	А ₂ Г ₂ =2+22=24 4 ӯ 5	

4		аз нуктаи A_3 $A_3 K_1$; $K_1 \Gamma_4$ $A_3 \Gamma_4$ $=A_3 + K_1 + K_1 \Gamma_4$	адади доимӣ 14; $A_3 \Gamma_4 = 4 + 14$ $= 18$	
5	Ченаки уфуқӣ. Камзӯлчаи ақиб	$A_2 A_3 = A_2 B_3 + B_3 A_3$	$A_2 B_3 = 7$; B_3 $A_3 = 14$; $A_2 A_3 = 7 + 14$ $= 21$	
6	Пайвасткунӣ бо хати моил. 1. Камзӯлчаи пешро аввал бо хати рост, баъд бо хати моил мекашем. 2. Камзӯлчаи ақибро аввал бо хати рост кашида, баъд бо даст моил мекашем.	$B B_1$; $B_1 K$; $K \Gamma_2$; $\Gamma \Gamma_2$ $B_2 B_3$; $B_3 K_1$; $K_1 \Gamma_5$; $\Gamma_3 \Gamma_5$		
7	Аз нуктаи Γ уфуқӣ хатҳои рост мегузаронем. Васеъгии танаро аз формула меёбем, аз сабаби он ки тана 4 кат аст, бинобар ин ба 4 таксим мекунем, яъне гирди роиро ба 2 таксим мекунем ва баъд ҳосилро ба 2 таксим карда, Γ_1 ҳосил мекунем	$\Gamma \Gamma_1 = 2\Gamma /$ $2 + 24 = 104 / 2 + 24$ $= 52 + 24 = 76$; $76 / 2 = 38$	$38 = \Gamma \Gamma_1$	
8	Аз нуктаи Γ амудӣ хат- ҳои рост мувозӣ мегузаронем, ба дарозии тана баробар. Аз нуктаи Γ амудӣ 2 см адади доимӣ мегузорем ва нуктаи Γ_2 ҳосил карда, бо нуктаи Γ_3 пайваст мекунем.	$\Gamma \Pi$ мувозӣ ба $\Gamma_1 \Pi_1$ формула $HCK/4$; $2 = 48/4 = 12$; $2 = 6$ ҳосил шуд, яъне тана аз нуктаи Γ_1 уфуқӣ аз $6 - 1 =$ 5 ; амудӣ $6 + 1 = 7$	95 $\Gamma \Gamma_1 = 2$ адади доимӣ	

Дар истеҳсолоти дӯзандагӣ дар вақти сохтани
конструксияи либос дар асоси ҷуссаи миёна дурустии
андозаи қад ва ҷуссаро ба назар мегиранд.

Ҳоло дар истеҳсолоти дӯзандагӣ системаи нави
андозагирии либос мавҷуд аст.

I. Барои ҷуссаи занона:

1. Қад
2. Гирди сандуқи сина
3. Гирди рон

Дар тамгакоғази либос чуни рақамҳо навишта шудаанд: 160 – 100 – 108. Ин нишон медиҳад, ки қади занон 160 см, гирди сандуқи сина – 100 см, гирди рон – 108 см аст. Дар вақти андозагирии фардӣ нисбат ба умумӣ фарқият ± 5 , ± 3 , ± 2 шуданаш мумкин аст.

II. Ҳар як мард бояд андозаи худро донад. Агар дар тамгакоғази либос рақамҳои 178 – 96 – 82 – 39 дода шуда бошанд, он гоҳ дарозии қад – 178, гирди гардан – 39 аст. Дар ин рақамҳо муайян карда шудааст, ки дарозии қад 178 (± 3), андозаи сандуқи сина 96 (± 2), гирди миён 82 (± 2) буда, аммо андозаи гирди гардан бетағйир 39 (дар ҳар андоза ченаки худ) мемонад.

Пайдарҳамии дӯхтани куртаи миллии (тоҷикӣ) занона

I. Сохтани қолаб.

II. Навиштаҷоти намуди берунӣ.

Тарҳи қолаб: рост, куртаи камзӯлчадор, бегиребон, остинкӯтоҳ, танааш камтар чиндор.

III. Хосияти матоъҳо: пахтагин, абрешимӣ (асосан атлас), химиявӣ. Матоъ барои тавқи пахтагин, ресмонҳо – № 50 – 60, сӯзан – № 90.

IV. Шумораи қолаб ва ҷузъҳо.

Ҷадвали 4

№	Номгӯи ҷузъҳо	Қолаб	Шумораи ҷузъҳо
1.	Камзӯлчаи пеш	1	2
2.	Камзӯлчаи ақиб	1	2
3.	Тана	1	1 (4 қабат)
4.	Остин	1	2

§ 26. Қоидаҳои сохтани нақшаи куртаи занонаи миллӣ

Барои сохтани нақша аз ченакҳои нақшаи дастурӣ истифода мебарем.

Умуман кашидани нақшаи маснуотро аз ақиби маснуот сар мекунанд, аммо барои нақшаро бо роҳи осон сохтан ва қулай гузоштан мо андозагириро аз камзӯлчаи пеш сар мекунем.

Нақшаи тақсимоти бадан мураккаб нест. Онро аз рӯи нақшаи тақсимоти Канон, ки дар он андозагирии ҷусса нишон дода шудааст, иҷро мекунанд. Онро модули меноманд, ки аз баландии сар то манах мувофиқ буда, ба $1/8$ ҳиссаи ҳамаи ҷусса баробар аст. Яъне ҳамаи тақсимоти ҷусса ба 8 модули баробар аст. Тақсимоти ҷусса вобаста ба синну соли одам тағйир меёбад. Нақшаи зер ба ҷуссаи одами 15-сола мувофиқ аст.

Нақшаи тақсимшавии бадан

Барои сохтани нақшаи бузургии модулиро муайян кардан лозим аст. Бузургӣ ҳар қадар калон бошад, ҳаҷми нақша ҳамон қадар калон мешавад. Аз ҳама қулайтар он аст, ки

модул ба 3 см баробар бошад.

Накшаи тақсимоти баданро дар қоғази гафстар сохтан беҳтар аст.

1. Барои сохтани нақша хати рости амудӣ кашида, онро ба 8 қисми баробар тақсим мекунем (яъне ба 8 модул).

Аз ҳар як нуктаи тақсимот чудо карда хати уфуқӣ мегузаронем, ки он хатҳои тақсимоти баданро нишон медиҳад:

1. Хати баландии сар – аз саршавии сар то манаҳ

2. Аз манаҳ то хати сандуқи сина

3. Аз хати сандуқи сина то хати миён

4. Аз хати миён то хати рон (ҷои баландии гирди дунба)

5. Аз хати рон то хати миёнаҷои рон

6. Аз хати миёнаҷои рон то хати зону

7. Аз хати миёнаҷои зону то хати аз зону то бучулаки пой

8. аз хати зону то бучулак ва то кафи пой.

9. Муайян кардани хати китф. Он аз манаҳ поён буда, ба $1/3$ модул баробар аст. Васеъгии ҳар як китф аз як модул иборат мебошад. Бинобар ин ба ҳар ду тарафи тир (ки дар оянда барои сохтани нақшаи мутаносибӣ истифода мешавад) гузошта мешавад. Ҳар як васеъгии китфро ба чор ҳиссаи баробар тақсим мекунам.

Машқ

Тайёри барои кашидани нақшаи маснуот

Хонандагон машқро аз рӯи нақшае, ки дар тахтаи синф оварта шудааст (бо $M1:1$) ё нақшаи дастурии тайёр сар мекунам. Онҳо ба саволҳои:

1. Ченакро аз кадом нукта мегузоранд?

2. Хати аз ин ё он нукта кашида кадом намуди ченак аст?

3. Ин порча ба чӣ баробар аст? ҷавоб медиҳанд.

Ҳар як ченакро машқ карда, баъд ба сохтани нақша сар кунед. Аз рӯи нақша аз чанд қисм иборат будани маснуоти дӯхтаистодаро доништа, пайхам ҳамаи ҷузъҳоро дар албом

бо $M1:4$ кашед. Қолабро бо $M1:1$ буред. Ҳар як хонанда бояд қолаби чузъҳои маснуотро аз рӯи нақша сохта, номи чузъхоро, масалан, камзӯлчаи пеш, камзӯлчаи оқиб, хати миён, хати китф ва ғайраро навишта тавонад.

Сохтани нақшаи камзӯлчаи пеш

Дар вақти сохтани нақшаи маснуот ҳамаи қоидаҳои доир ба нақшаи ҳамон маснуотро риоя мекунем. Барои кашидани нақшаи камзӯлчаи пеш аввал нуктаро интихоб намуда, аз он ченакхоро мегузорем.

Нимченаки гардан ва дарозии камзӯлчаи пешро амудӣ гузошта, нуктаи A -ро бо O ишора мекунем. Аз он амудӣ ченакӣ дарозии камзӯлчаи пешро мегузорем, ки он ба 29 баробар аст ва онро бо нуктаи Γ ишора мекунем. Аз нуктаи A ченаки дарозии назди гулӯи камзӯлчаи пеш (11)-ро гузошта, нуктаи B ҳосил мекунем: $A:B=11$; $A:\Gamma=29$ мешавад. Нимченаки гардан ва дарозии китфро уфуқӣ мегузорем. Аз нуктаи A уфуқӣ хат мегузаронем ва аввал ченаки наздигулӯии китфро гузошта, онро аз рӯи формула меёбем. Нимченаки гардан $18:3+4=7$ аст. Баъд нуктаи B_1 ҳосил карда, ба он дарозии китфи пеш (14)-ро чамъ мекунем. Нуктаи 21 ҳосил мешавад, ки онро бо A_1 ишора карда, нуктаи AA_1 -ро ҳосил мекунем: $AB=7$; $BA_1=14$; $AA_1=AB+B_1A_1=7+14=21$; $AA_1=21$;

Аз нуктаи A_1 амудӣ мувозӣ карда ба хати $A\Gamma$ баробар хат мегузаронем ва аз нуктаи A_1 (моилии китф) барои камзӯлчаи пеш се ё чор адади доимиро мегузорем ва нуктаи K -ро ҳосил мекунем, ки он баландии камзӯлчаи пеш буда, ба дарозии китф (+1) баробар аст: $14+1=15$. Ин ченаки баландии камзӯлчаи пеш аст. Онро аз нуктаи K ба поён мегузаронем ва нуктаи Γ_1 ҳосил мекунем. Аз нуктаи Γ_1 1 ё 2 см адади доимӣ (ба дохили хат) гузошта, нуктаи Γ_2 ҳосил мекунем: $A_1K=4$; $K\Gamma_1=15$; яъне $A_1\Gamma_1=4+15=19$. Ҳамаи нуктахоро бо хати рост ва ҷойҳои заруриро бо хати моил мепайвандем; монанди нуктаҳои 7 бо 11, 29 бо 19, 7 бо 4-

ро бо хати рост пайваст карда, баъд миёнаҷояшро ёфта, аз 7 то 11, аз 4 то нуқтаи Γ_2 ченаки 1 ё 2 см мегузorem ва дар дохили хат ба хати рах-рах пайваст карда, аз рӯяш хати моил мегузaronем; аз нуқтаи 29 то нуқтаи Γ_2 чен карда, миёнаҷои хатро ёфта, аз он дар беруни хат ченаки 2, 3 ё 4 гузошта, аз рӯи он аввал хати рах-рах, баъд хати моил мекашем.

Сохтани нақшаи камзӯлчаи акиб

Барои сохтани нақшаи камзӯлчаи акиб нуқтаи A_2 -ро гирифта аз он хати амудӣ мегузaronем. Баъд барои ченаки гардани камзӯлчаи қисми акиб 2 см адади доимӣ мегузorem, ё ки аз формулаи $AB:3=7:3=2,4$ тахминан 2-ро гирифта, нуқтаи B_3 -ро ҳосил мекунем. Сипас ба давомаш дарозии камзӯлчаи акиб (22 см)-ро мегузorem ($2+22=24$) ва нуқтаи Γ_3 ҳосил мекунем.

Аз нуқтаи A_2 хати уфуқӣ мегузaronем. Аввал нимченаки гардан (мувофиқи қоида)-ро гузошта, нуқтаи B_3 -ро ҳосил мекунем, баъд дарозии китфро мегузorem ва нуқтаи A_3 ҳосил мешавад:

$$A_2B_3=7; B_3A_3=14; A_2\Gamma_3=24.$$

Аз нуқтаи A_3 хати иловагии амудӣ мегузaronем ва ба он моилии 4 гузошта, нуқтаи K_1 -ро ҳосил мекунем, баъд аз нуқтаи K_1 ченаки баландии камзӯлчаи акиб, ки он ба дарозии китф – 14 баробар аст, ченаки 14 гузошта, Γ_4 -ро ҳосил мекунем. Аз нуқтаи Γ_4 1 ё 2 см адади доимӣ (дар дохили хат) гузошта, нуқтаи Γ_5 ҳосил мекунем: $A_3K_1=4$; $K_1\Gamma_4=14$ ва $A_3\Gamma_4=18$. Ҳамаи нуқтаҳои ҳосилшударо бо хати рост ва ҷойҳои заруриро бо хати моил пайваст мекунем.

Нуқтаҳои 7 ва 2, 7 ва 4, 4 ва 14, 24 ва Γ_5 -ро бо хати рост мепайвандем, нуқтаи 2 ва 7-ро бо хати рост пайваст карда, баъд аз рӯи он хати моил мегузaronем.

Нуқтаҳои 4 ва 14-ро чен карда, миёнаҷояшро ёфта, 1 ё 2 см ба дохили хат ченак гузошта, аввал хати рах-рах, баъд хати моил мекашем. Аз нуқтаи Γ_4 ва Γ_5 миёнаҷои хатро

гирифта, аз он 2,3 ё 4 адади ихтиёрӣ (мувофиқи табъ) берун аз хат ченак мегузорем ва онро бо хати рах-рах, баъд бо хати моил мепайвандем.

Нақшаи танаи маснуот

Барои сохтани нақшаи тана аз нуқтаи Г ченаки дарозии танаро дар хати амудӣ мегузорем ва ГД-ро ҳосил мекунем. Аз нуқтаи Г уфуқӣ ченаки васеъгии танаро мегузорем (аз рӯи формула): $НЧК+2+10,12,14... 24$. Яъне васеъгии тана мувофиқи табъ аз рӯи формула $ГГ_1 = 2+24=104/2+24=52+24=76; 76/2=38; ГГ_1=38$

Нуқтаи $Г_1$ -ро ҳосил мекунем. Аз нуқтаи $Г_1$ амудӣ ба хати ГД баробар мувозӣ хати иловагӣ кашида, нуқтаи $Г_1Д_1$ ҳосил мекунем ва нуқтаи $Д_1$ ва Д-ро пайваст мекунем.

Барои танаро ба камзӯлча моил пайваст кардан нуқтаи Г-ро мегирем (аз он чоркабатаи қисми тана сар мешавад) ва 2 см монда дар поёни хат ченак мегузорем ва нуқтаи $Г_2$ -ро ҳосил мекунем, баъд онро ба нуқтаи $Г_1$ мепайвандем. Барои моилии ҷои пайвасти остин ва танаро ёфтаи НЧСС (нимченаки сандуқи сина)-ро аввал ба 4, баъд ба 2 тақсим мекунем. $НЧСС:2 = 48:2= 12:2=6$ ҳосил мешавад.

Онро аз нуқтаи $Г_1$ уфуқӣ 6 см гузошта, нуқтаи $Г_3$ -ро ҳосил мекунем ва нуқтаи амудӣ ($Г_1$)-ро якто зиёд карда, $6+1=7$ -ро мегузорем ва нуқтаи $Г_4$ -ро ҳосил мекунем, баъд нуқтаи $Г_3$ ва $Г_4$ -ро ба хати рост мепайвандем ва бо даст моил мекашем.

Нақшаи остини куртаи занона

Барои сохтани нақшаи остин аз рӯи ченаки гирифташуда дарозии остинро (25) аз нуқтаи О амудӣ мегузорем: ОД ҳосил мешавад. Аз рӯи формулаи мазкур васеъгии остинро меёбем. $НЧО: 3 \times 2 + 10 = 48; 3 \times 2 + 10 = 42$. Ченаки аз 42 то О-ро ба чор ҳисса тақсим мекунем: $42:4=10,5$.

Аз нуктаи О ва Д уфуқӣ адади 42 мегузорем ва нуктаи O_1 ва D_1 ҳосил мекунем ва онро ба 4 ҳисса таксим мекунем. Барои тарафи пеш ва акиби остинро ёфтаи бо формула ҳисоб мекунем, баландии қуллаи остин $БКО=НЧО:4+3=48:4+3=15$ ҳосил мешавад.

Аз нуктаи О адади 15-ро мегузорем ва нуктаи Г-ро ҳосил мекунем ва аз нуктаи Г мувозӣ карда ба хати O, O_1, O_2, O_3, O_4 уфуқӣ хат гузаронида, нуктаи $\Gamma_1, \Gamma_2, \Gamma_3, \Gamma_4$ ҳосил мекунем. Васеъгии остинро ба 4 таксим мекунем: $ВО=42:4=10,5$.

Аз нуктаи О адади 10,5-ро гузошта нуктаҳои O_1, O_2, O_3, O_4 -ро ҳосил мекунем. Аз нуктаҳои O_1, O_2, O_3, O_4 ба поён хати ростӣ амудӣ мегузаронем; онро аз баландии қуллаи остин (15) гузаронда, нуктаҳои $\Gamma_1, \Gamma_2, \Gamma_3, \Gamma_4$ -ро ҳосил мекунем. Аз баландии қуллаи остин (O_2) бо хати рост нуктаҳои O_2 ва Г пайваст мекунем, аз пеши остин ба тарафи рост то нуктаи буриши ду хатро гирифта, бо ҳарф ишора мекунем ва миёнаҳои хатро ёфта 1 см ба боло мегузорем. Баъд аз хати буриши миёнаҳои то нуктаи Г миёнаҳои хатро ёфта 2 см ба поён мегузорем ва аз қуллаи O_2 давродаври ченаки 2 ва 1 хати рах-рах ва баъд аз рӯи он хати моил мекашем.

Аз нуктаи O_3 аз тарафи акиби остин то нуктаи буриши ду хатро (O_2 ва Γ_4) гирифта, миёнаҳои хатро ёфта, бо M_1 ишора мекунем, аз O_2 M_1 -ро чен карда, миёнаҳои шро меёбем, баъд аз хати буриши миёнаҳои M_1 Γ_4 -ро гирифта миёнаҳои хатро ёфта, 1 см ба поён мегузорем, аз O_2 давродаври ченакҳои 1 ва 2 хати рах-рах ва баъд хати моил мекашем.

Васеғии нӯги остинро мувофиқи табъ муайян кунед.

Эзоҳ:

1. Китфҳо се хел мешаванд ва ба онҳо мошҳои ададҳои доимӣ чунин аст.

1. Китфи баланд – 3 см

2. Китфи миёна – 3 – 4 см

3. Китфи моил – 3 – 5 см

II.1. Доимо баландии камзӯлчаи пеш аз дарозии китф, ки онро аз чусса чен мекунем, якто зиёд аст, яъне $14+1=15$; БКП=15.

2. Баландии камзӯлчаи оқиб ба дарозии китф баробар аст. БКО=14.

Ҷадвали 5

Супориш барои муайян кардани ченакҳо вобаста ба қисмҳои нақша

№	Қисми нақша	Ченакҳо
1.	Андозаи назди гиребон	НЧГ (нимченаки гардан)
2.	Дарозии камзӯлчаи пеш	ДКП (дарозии камзӯлчаи пеш)
3.	Васеъгии гана	НЧР (нимченаки рон)
4.

?

Савол ва супориш

1. Барои сохтани нақшаи куртаи милли кадом қоидаҳоро ба назар гирифтаи лозим аст?
2. Ченакҳоро аз сари хат бо кадом адад мегузорем?
3. Пайдарҳамии гузориши ченакҳоро дар нақша ба эътибор гиред.

§ 27. Сохтани қолаби маснуот

Барои сохтани қолаби қисмҳои куртаи миллии занона когазро мегирием ва ба рӯи он нақшаро бо $M1:1$ мекашем: муаллима ба андозаи 48 ва ҳар як хонанда ба андозаи худ. Нақшаро бо хати борик мекашем. Барои сохтани қолаби қисмҳои нақшаи маснуотро бо қалами ранга ё фломастер ё ручка бо хати ғафси асосӣ рӯдавон мекунем. Қолабро аз рӯи хати ғафси асосӣ мебурием. Қолаби қисмҳои алоҳидаи маснуотро тайёр мекунем:

1. Камзӯлчаи пеш
2. Камзӯлчаи акиб
3. Остин

4. Барои тана қолаб намесозем, чунки дарозӣ ва бари онро ба матоъ якбора гузошта, қоидаи нақшакаширо ба назар гирифта мебарем.

Барои машқ кардани гузоштани қолаб ба матоъ чунин корхоро амалан иҷро мекунем.

Кори амалӣ

Худсанчиш

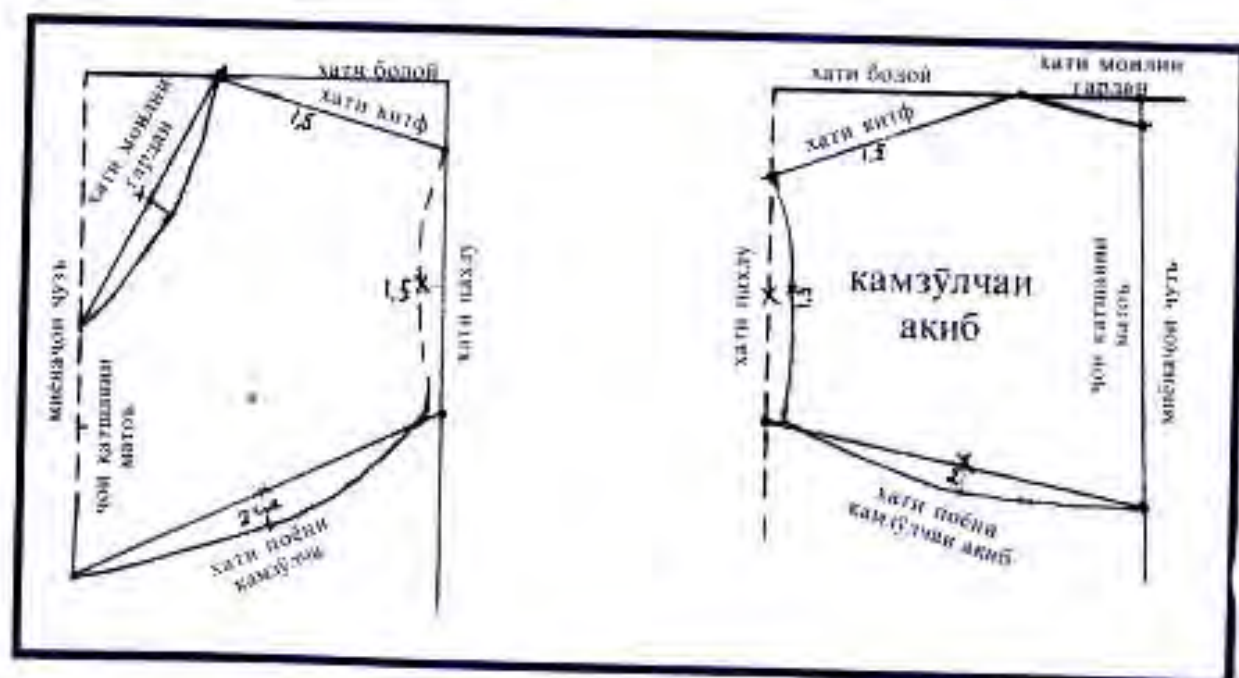
Таҷҳизот: албом, қолаб, қисмҳои маснуот, қалами оддӣ ва қаламҳои ранга.

Рафти кор:

1. Қолаби кӯрттаро ба албом гузошта, бо $M_1:4$ гирди онро хат мекашем.

2. Номи ҳар як қисмро аз худ кунед.

3. Вазифаи қисмҳои маснуотро муайян кунед ва номи қисмҳоро дар қолаб нависед.

Расми 54

Савол ва супориш

1. Қисми пеш ё ақиби куртаро аз кадом хусусиятҳояш фарқ мекунанд?
2. Хати паҳлу ё поёнро дар ангора (эскиз) нишон диҳед.
3. Васеъгии либосро бо кадом ченак муайян мекунанд?
4. Кадом қоидахоро дар назар дошта қолабро ба матоъ мегузоранд?

Соختани амсилаи камзӯлчаи пеш

Барои соختани амсилаи камзӯлчаи пеш ба мо чунин ченакҳо лозиманд: нимченаки гардан, дарозии китф, дарозии камзӯлчаи пеш, баландии камзӯлчаи пеш. Дарозии назди гулӯро бо 2 роҳ ёфтан мумкин аст.

Р о ҳ и я к у м. Барои ин дарозии камзӯлчаи пешро, ки 29 аст, ба 2 тақсим карда, баъд ба адади доимии аз 3 то 5 ҳамроҳ мекунем. Мисол: $29/2=14,5+3=17,5$, ё ин ки $29/2=14,5+5=19,5$ мешавад.

Р о ҳ и д у ю м. Дарозии назди гулӯ аз бадан (аз чуқурчаи гулӯ то дарозии дилхоҳ) чен карда мешавад.

Буриши назди гулӯи маснуоти бегиребон

Назди гулӯи маснуотро бо усулҳои гуногун мебуранд. Усули буриши онро дида мебароем: **У с у л и я к у м:** тавқи маснуотро ба шакли назди гардан мувофиқ карда мебуранд. Васеъгии бахиядӯзӣ – 6 см. Як қисми бахиядӯзиро бо чоки васеъгаш 5 – 7 мм медӯзанд. Агар барои назди гулӯ матои махсусро истифода баранд, онро ҳамчун барои бахиядӯзӣ мебуранд. Баъд матои иловагиро аз тарафи чаппаи тавқ бахиядӯзӣ карда, назди гулӯ ҳамроҳ то матоъ иловагӣ мегузоранд. Буришҳои бахиядӯзӣ дар мошинҳои махсус дӯхта мешавад.

1. Барои камзӯлчаи буриши назди гулӯяш моил нуқтаи 11 ё 16 ва B_1 -ро бо хати рост пайваст карда, аз рӯи хат миёнаҷояшро ёфта, 2 см гузошта хати моил мекашанд ва

камзӯлчаи буриши назди гулӯяш моил ҳосил мешавад.

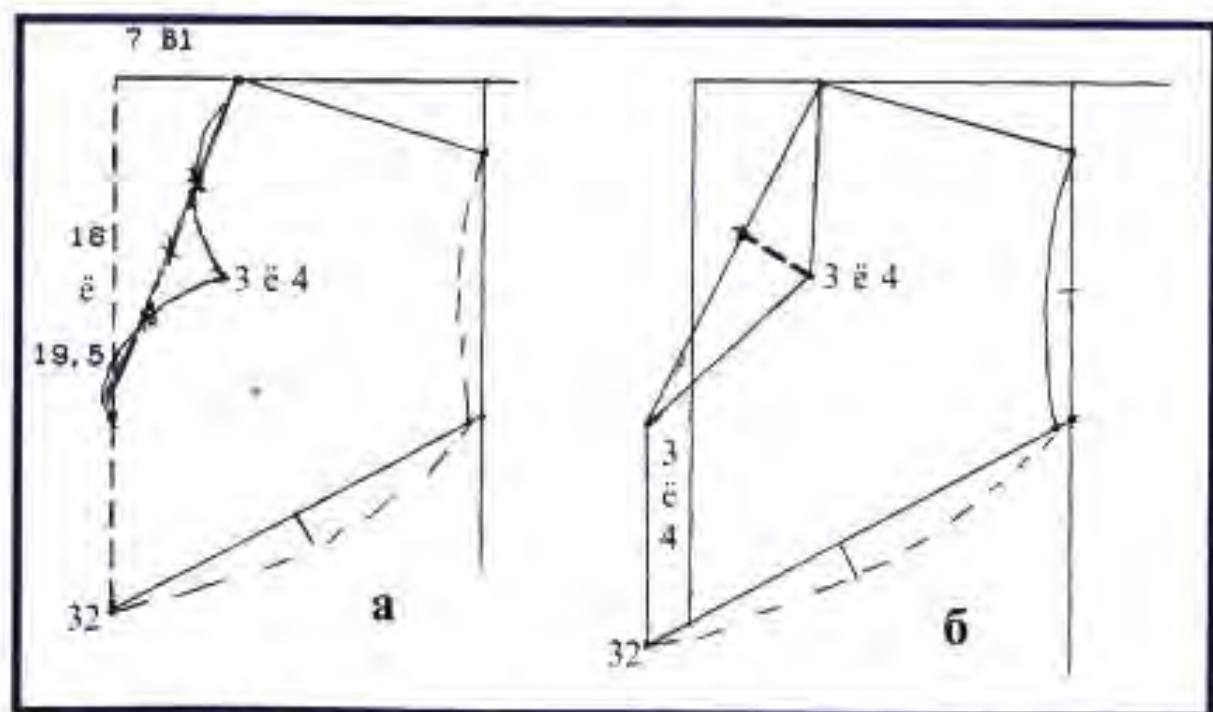
2. Камзӯлчаи назди гулӯяш дилшакл бо ду роҳ бурида мешавад:

Р о ҳ и я к у м. Аз нуктаи 7 то 19 хати рост кашида, миёнаҷои хатро ёфта, 3 см гузошта, нуктаи 7-ро бо 3 ва 3-ро бо 19 аввал бо хати рост мепайвандем ё ин ки ҳар як ченакашро ба 2 тақсим карда, 2 ё 3 см ба дохили хат гузошта, бо хати моил пайваст мекунем; нуктаи 7-ро бо 3 ва 3-ро бо 19 бо хати рах-рах ва баъд бо хати моил мепайвандем. Дар натиҷа камзӯлчаи назди гулӯяш дилшакл ҳосил мешавад, ки онро яклухт ё пешаш кушод мебуранд.

Агар аз хати дарозии камзӯлчаи пеш 4 – 3 см пеш хат гузаронида, нуктаҳои 7, 16, 29-ро бо хати рости 4 ё 3 см кашида пайваст кунед, камзӯлчаи дилшакли пешаш кушод ҳосил мешавад.

Р о ҳ и д у ю м. Агар дарозии назди гулӯро 19,5 гирифта бошед ва пеши камзӯлчаро ба намуди дилшакл сохтан хоҳед, нуктаи 7-ро бо нуктаи 19,5 пайвандед ва онро ба 2 тақсим карда, аз миёнаҷояш амудӣ 3 ё 4 см гузоред, баъд нуктаи 3-ро бо 7 ва 19,5 пайваст кунед.

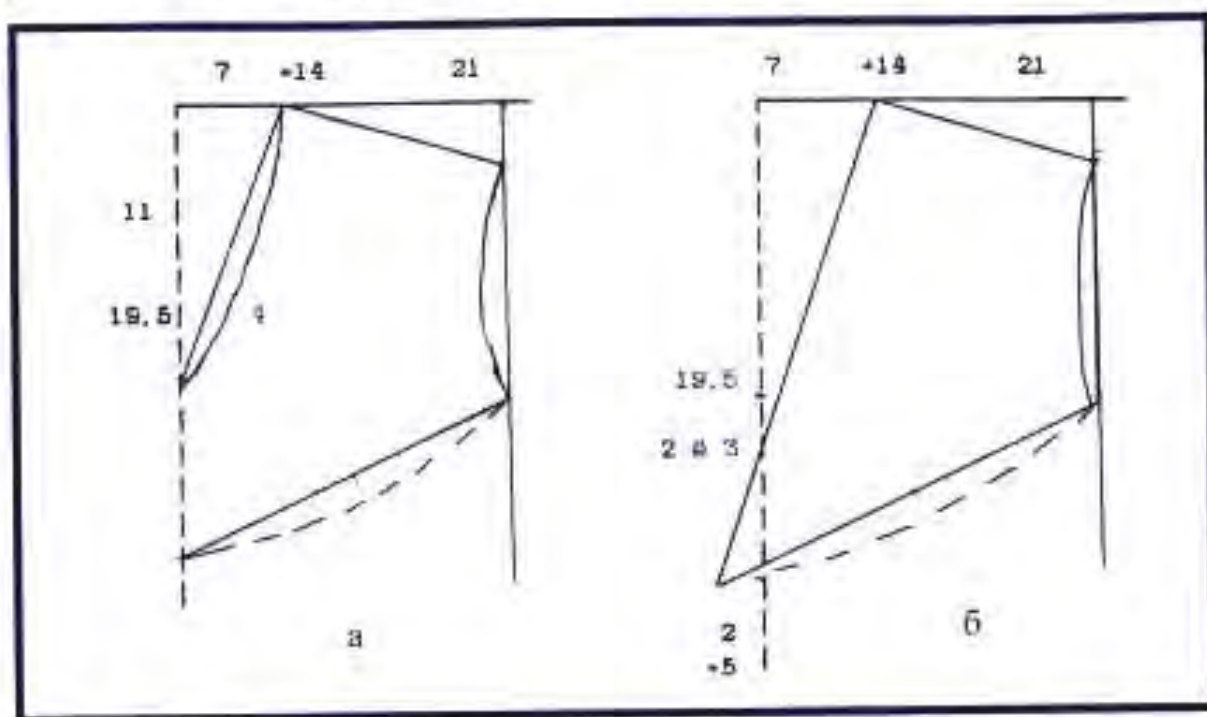
Мувофиқи табъ дарозии камзӯлчаро 3 ё 5 см зиёд

Расми 55. Камзӯлчаи буриши назди гулӯяш дилшакли руст (а) ва кушод (б)

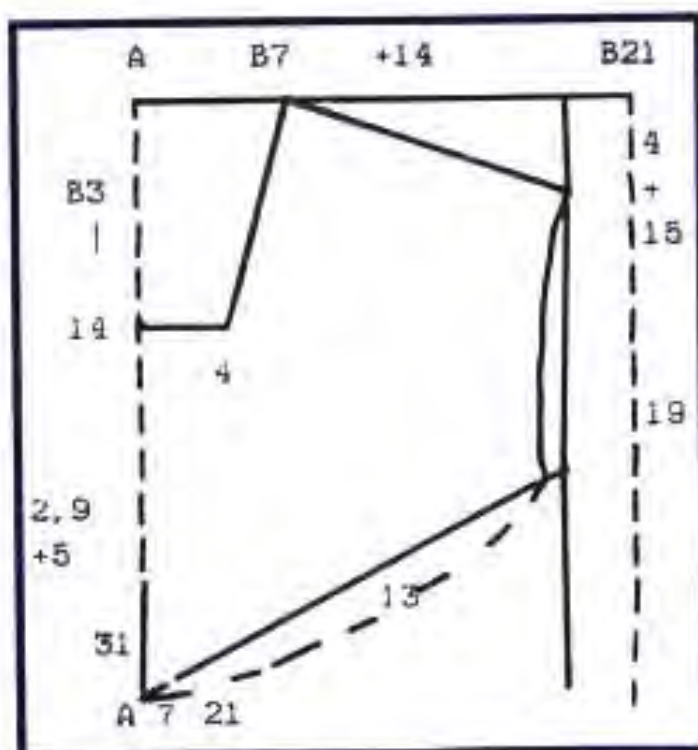
кунед. Агар хоҳед, ки пешаш кушод бошад, он гоҳ барои ҷои қатшавии матоъ 2 ё 3 см масофа гузоред.

Барои чоркунча шуданаш аз нуқтаи 19,5 ба дарун 3 ё 4 см ченак гузошта, онро бо 19,5 пайваст мекунанд ва аз нуқтаи 3 ё 4 то нуқтаи 7 хати рост мекашанд.

Расми 56. Камзӯлчаи буриши назди гулӯяш моили руст (а) ва кушод (б)

3. Камзӯлчаи чоркунча. Аз нуқтаи 10 ба дарун 4 см мегузорем ва нуқтаи 10-ро ба 4 пайваст мекунем, баъд нуқтаи 4-ро ба 7 бо хати рост мепайвандем, камзӯлчаи пешии гулӯяш чоркунчаи маҳкам ҳосил мешавад. Агар камзӯлчаи чоркунчаи пешаш кушод хоҳед, аз нуқтаи 16 ё 12 ба 29 (ё ба даро-

Расми 57. Камзӯлчаи буриши назди гулӯяш чоркунчаи руст

зии дилхоҳи камзӯлчаи пеш) хат гузаронед, аз нуктаи дарозии камзӯлчаи пеш берун аз хат 2 – 3 см монда, ченак гузоред ва аз рӯи ин хат матоъро кат кунед. Агар камзӯлчаи пешаш кушод ҳосил карданӣ бошад, як тарафро ба болои тарафи 2-юм гузошта пайваст кунед, нуктаи болои ҳам гузоштан 3 ё 5 см шавад.

§ 28. Интихоби матоъ

Барои дӯхтани либос на фақат хатҳое, ки аз онҳо ченак мегиранд, инчунин интихоби рангҳо аҳамияти калон дорад. Рангҳо хусусиятҳои гуногун доранд. Баъзеи онҳо либосро васеъ ва одамро фарбеҳ, дигарашон либосро танг ва одамро лоғар нишон медиҳанд. Бинобар ин дар вақти интихоби матоъ ба рангҳо ва гулҳои матоъ аҳамият додан зарур аст.

Духтарони фарбеҳ бояд матои гулаш калонро интихоб накунанд, ё аз матои рахҳояш уфуқӣ барои худ либос надӯзанд, чунки ин навъи матоъҳо онҳоро боз ҳам фарбеҳтар нишон медиҳад.

Духтарони лоғар бояд аз матоъҳои гулашон майда ва рахҳояшон амудӣ барои худ либос надӯзанд. Дар ин гуна либос онҳо боз ҳам лоғартар менамоянд. Духтарони лоғар агар аз матоъҳои гулашон калон ва рахҳояшон уфуқӣ барои худ либос дӯзанд, беҳтар аст. Духтарони гардандароз бояд куртаҳои гиребондор ё назди гулӯяш маҳкам пӯшанд. Барои духтарони гарданкӯтоҳ куртаҳои гиребонашон кушод мувофиқ аст. Ҳангоми интихоби матоъ ё либос, албатта, ранги пӯст ва чашмро ба назар гирифтани зарур аст. Ранги либос бояд хама вақт ба талаботҳои умумии мӯд ва ҳислатҳои фардии шахс мувофиқ бошад.

Ҳангоми интихоби матоъ ё либос на фақат ранг, балки намуди матоъ ва мӯҳлати истифодабарии он, ҳолати гигиенӣ ва намуди эстетикӣ матоъ ва либосро низ ба назар гирифтани лозим аст. Дӯхтани либос ба табъи зебоипарастӣ, эҷодкорӣ, аз ҷониби соҳиби либос интихоб шудани матоъ ва фасон вобаста аст.

Гузоштани қолабҳо ба матоъ

1. Интихоби матоъ
2. Аввал танаро чен карда, баъд қолабҳоро ба матоъ мегузоранд.
3. Гузоштани қолаб (андоза)
4. Қолаби камзӯлчаи пеш
5. Қолаби камзӯлчаи ақиб
6. Гузоштани қолаби остин

Коркарди маснуот

I. Коркарди камзӯлчаи пеш:

1. Дӯхтани буриши китфҳо, пайвастании буриши китфи камзӯлчаи пеш ва ақиб
2. Дӯхтани тавқи камзӯлчаи пеш ва ақиб
3. Дарзмол кардани буриши чоки камзӯлчаи пеш ва ақиб
4. Дарзмол кардани чоки буриши тавқи камзӯлчаи пеш ва ақиб
5. Коркарди назди гулӯи камзӯлчаи пеш ва ақиб ва тавқи он

II. Кӯк ва коркарди остин:

1. Дӯхтани чоки паҳлуи остини дасти рост ва чап
2. Коркарди чоки паҳлу
3. Қат кардани нӯги остин
4. Чин-чин кардани қисми болои остин (баландии қуллаи остин), тарафи пеш ва ақибии остин

III. Коркарди тана:

1. Кӯк кардан ва дӯхтани чоки паҳлуи тана
2. Коркарди чоки паҳлуи тана
3. Чин-чин кардани қисми болои буриши тана
4. Қат кардани бари домани курта

IV. Ҷо ба ҷо кардани қисмҳои курта:

1. Камзӯлчаҳоро ба тана пайваст карда дӯхтан
2. Коркарди буришҳои ҷои пайвасти камзӯлча ба тана

3. Остинро ба камзӯлча ва тана пайваст карда дӯхтан
4. Коркарди чоки чои пайвасти остин ба камзӯлча ва тана
5. Дарзмол кардани куртан тайёр.

Эзоҳ:

1. Барои қат кардани бари доман 5 см гузошта мешавад.
2. Барои дигар чокҳои буришҳо 1 см гузошта мешавад.
3. Барои қати нӯги остин 3 см гузошта мешавад.

Савол ва супориш

1. Барои дӯхтани либос кадом касбхоро медонед, номбар кунед.
2. Дар маҳалҳои шумо фабрикаҳои дӯзандагӣ ё ателйеи дӯзандагӣ мавҷуд аст ё не? Дар бораи кор ва маснуоти тайёркардаи онҳо маълумот диҳед.

Фикр кунед, ҷавоб диҳед, иҷро кунед

Матой ва фасони дилхоҳатонро интихоб кунед. Зебой ва ба танатон шинам будани либосро аз муаллиматон пурсед. Ба интихоби шумо чӣ хел баҳо доданд?

Нақшаи технологин № 1 Гузоштани қолаб ба матой

№	Пайдарҳамии кор
1.	Пеш аз буридани матой онро месанҷем. Матой бенуксон ва ҳаҷмаш ба дӯзанда мувофиқ ояд.
2.	Тарафи ростан матойро ба дарун дукат карда, аз тарафи чаппаи қолабро мегузорем. Барои гузоштани қолаби тана матойро 4 қат ва бо сӯзанак маҳкам мекунем.
3.	Қолабро паси ҳам ба матой мегузорем: аввал танаро, баъд камзӯлчан пеш ва оқибро, сипас остинро. Қолабхоро ба матой бо сӯзанак маҳкам мекунем.
4.	Ба гирди қолабҳо бо бури дӯзандагӣ хати борики асосӣ мекашем, баъд аз он 1,5 см ҳаққи чок гузошта, бо хати рах-рах хати чокро мегузаронем ва бо қайҷӣ мебузем.
5.	Худсанҷӣ: а) ба матой дуруст гузоштани қолабҳо; б) санҷидани хатҳои ёрирасон ва рах-рах.

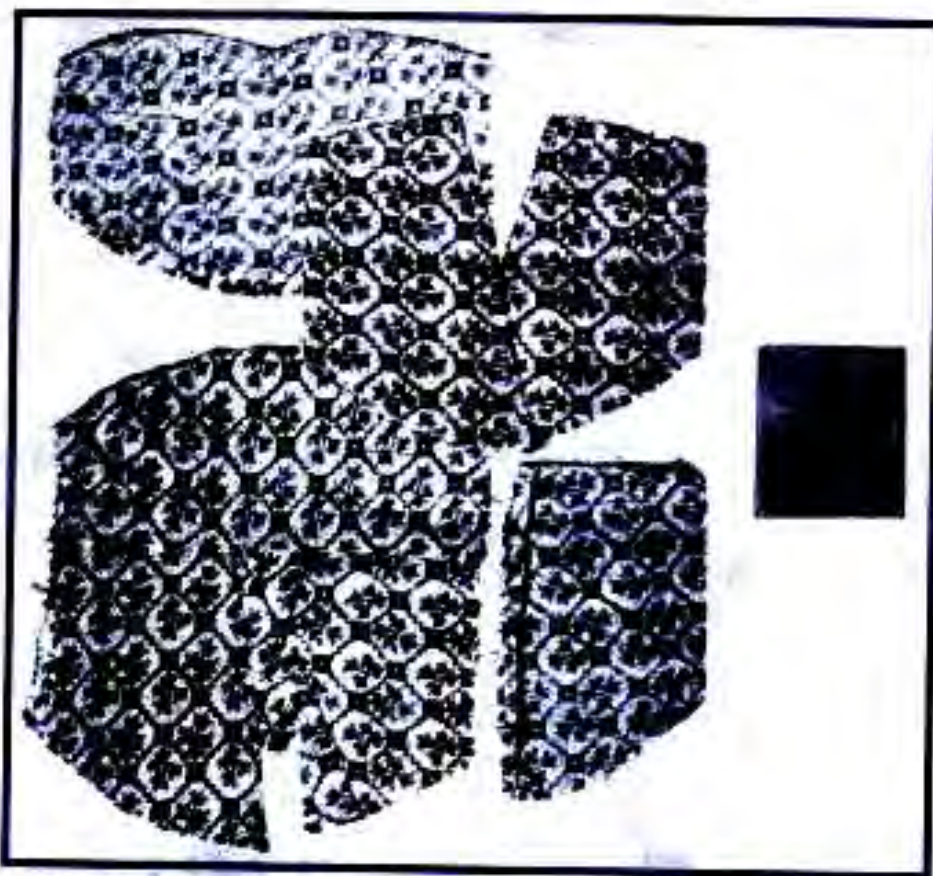

Расми 58. Гузоштани қолаб ба матоъ

Накшай технологи № 2

Тайёр кардани қисмҳои буридашудаи камзӯлчаи пеш ва акиби куртаи занонаи миллӣ

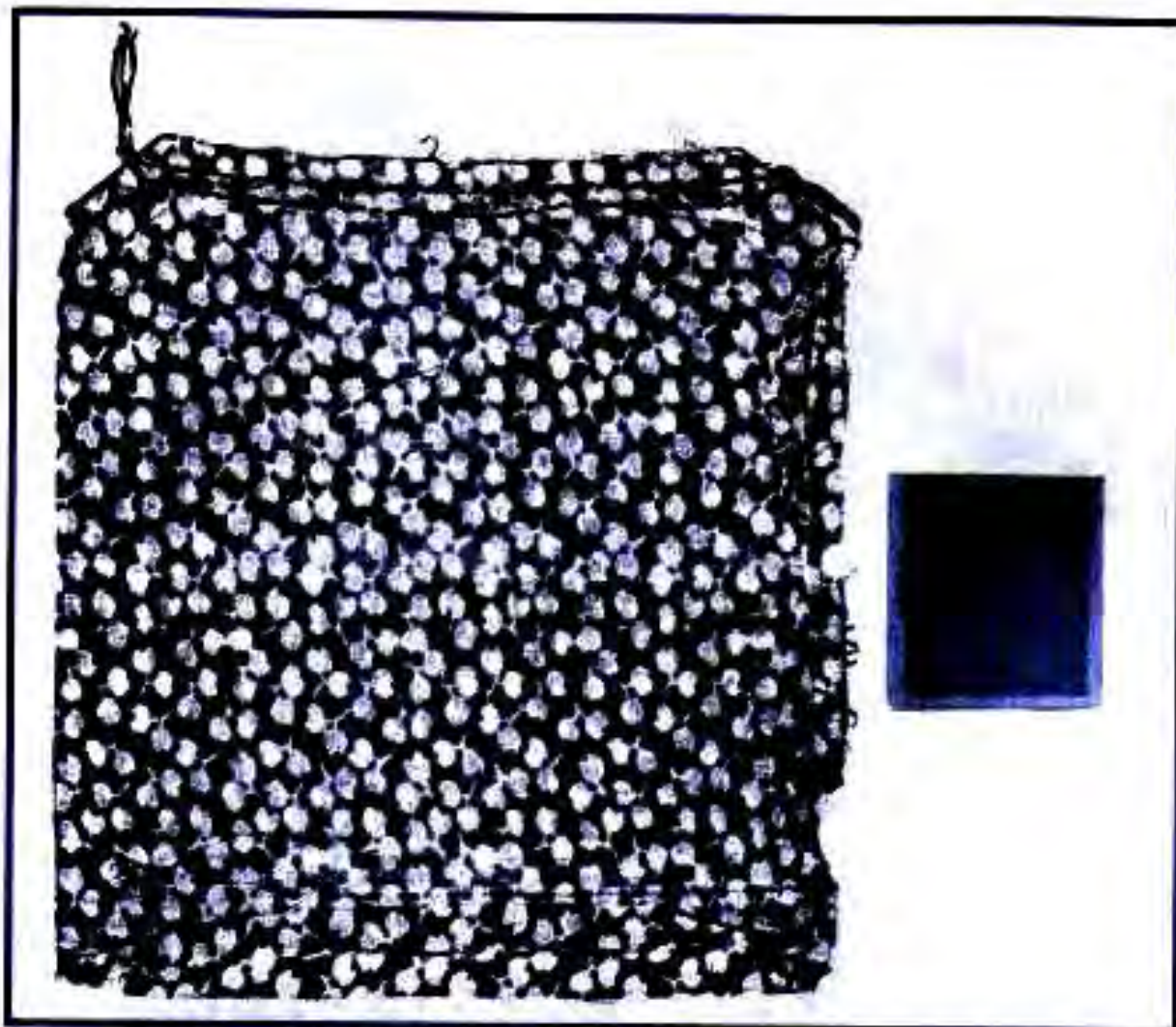
№	Пайдарҳамии кор
1.	Кӯк кардан, дӯхтан ва коркарди тавк ва асос (пайвастанӣ фаровезча бо тавк, агар тавк бо фаровезча бошад).
2.	Камзӯлчаи пешро рӯста карда, гирди буришхоро барои ҳамвор истоданаш бо кӯки дастӣ меҷӯзем.
3.	Дузиш, буриши китфи чор қисми асос ва тавқи камзӯлчаҳо: а) тарафи рӯстаи камзӯлчаи акибро ба тарафи рӯстаи камзӯлчаи пеш меҷузорем ва аз буриши китф аз рӯи хати чок дастӣ кӯк мекунем, баъд дар мошини дарздӯзӣ меҷӯзем; б) дарзмол кардани чоки ҳар ду китф аз тарафи чаппа.
4.	Муайян кардани миёнаҳои камзӯлчаҳои пеш ва акиб, танаи курта бо кайҷӣ нишона карда (майда, ба шакли секунча) бурида мешавад.
5.	Хулсаиҷӣ: а) дуруст гузаронидани хатҳои санҷишӣ; б) дуруст дӯхтани чоки китф, баъд аз дӯхтан мувофиқ кардани чокҳои китф; в) босифат дарзмол кардан.

Расми 59. Қиемҳои буридашудаи камзӯлчаи пеш ва ақиб
куртаи занонаи миллӣ

Накшайи технологии № 3 Дӯхтани танаи куртаи занонаи миллӣ

№	Пайдарҳамии кор
1.	Дастӣ кӯк кардани пахлуи тана, масофаи байни кӯк то буриш 1 - 1,5 см.
2.	Бо мошин дӯхтани буриши пахлуи тана, масофаи кӯк то буриш 1-1,5 см.
3.	Буриши чоки пахлу ро бо кӯки дастии канорӣ ё бо дарзи мошинӣ бахиядӯзӣ кардан.
4.	Дарзмол кардани чоки пахлу аз ҳар ду тараф.
5.	Қисми болоии танаро 4 қат карда, аз миёнаҷояш ба шакли секунҷа мебурем.
6.	Қисми болоии танаро 1 см ҳаққи чок гузошта, мошин мезанем, аз он поён 0,5 см гузошта барои чин-чин кардан мелӯзем, баъд ҳар ду нӯги ресмонро як карда, кашада чин-чин ҳосил мекунем ва чинҳоро баробар тақсим мекунем.
7.	Худсанҷӣ: а) дуруст кӯк кардан ва дӯхтани чоки пахлу; б) дуруст бахиядӯзӣ кардани буриши пахлуи тана; в) аҳамият додан ба сифати дарзмол; г) дуруст тақсим кардани чинҳо; г) чоки чинҳо бояд яклухт ва рост бошад, он гоҳ чинҳои зебо ҳосил мешаванд.

Расми 60. Дӯхтани танаи куртаи занонаи миллӣ

Нақшаи технологии № 4

Кори санҷишини 1. Пайвасти кардани камзӯлча ба тана

№	Пайдарҳамии кор
1.	Тарафи ростан камзӯлчаи ақибро ба болои тарафи ростан танаи курта гузошта, чинхоро дуруст карда, кӯк мезанем. Аломати секунҷаро ба назар гирифта, чинхоро баробар тақсим мекунем ва бо чоки васеъгаш 1,5 см аз тарафи тана сар карда медӯзем.
2.	Тарафи ростан камзӯлчаи пешро рӯ ба рӯ карда, чинхоро баробар тақсим карда, аломати секунҷаро ба назар гирифта, бо чоки васеъгаш 1 см пайвасти мекунем.
3.	Чоки пайвасти камзӯлчаҳо бо танаро бо мошини дарздӯзини махсус медӯзанд. Буриши чокро дастӣ ё бо мошини бахиядӯзӣ мекунанд.
4.	Худсанҷӣ: а) дуруст кӯк кардани буриши камзӯлчаҳо; б) дуруст будани чоки пайвасти камзӯлчаҳо; в) як хел тақсим кардани чинҳо; г) нишонҳо рӯ ба рӯ бошанд.

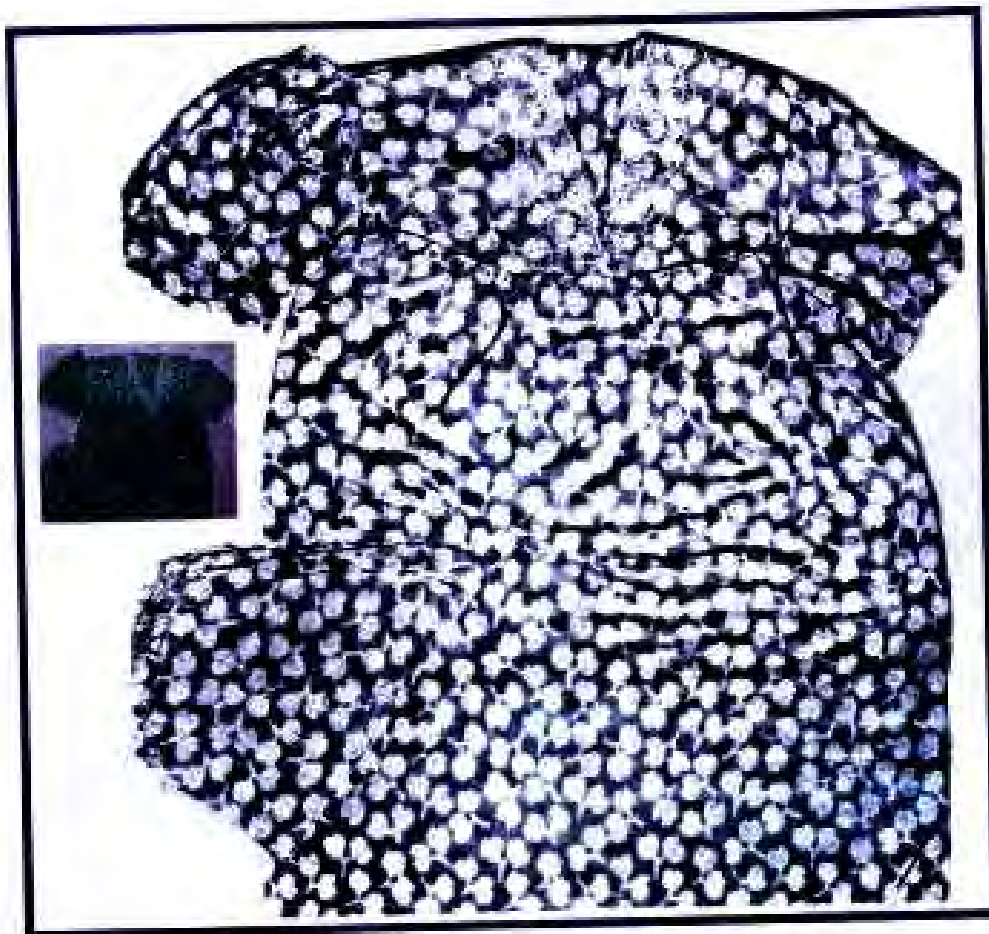

Расми 61. Пайваст кардани камзӯлча ба тана

Накшаи технологияи № 5

Кори санҷишини 1. Пайваст кардани остин ба тана

№	Пайдархамии кор
1.	Остинро ду кати баробар карда, ба қуллааш аломати секунҷа намегузорем.
2.	Аз буриши қуллаи остин 1 см гузошта, барои чин-чин кардан бо чоки калони мошинӣ медӯзем.
3.	Чоки паҳлун буриши остинро аввал дастӣ 1 см гузошта кӯк мекунем, баъд бо мошинӣ медӯзем. Нӯги буриши ин чокро баҳиядӯзӣ мекунем.
4.	Нӯги остинро аввал 1 см, баъд 2 см қат карда, бо чоки ноаён медӯзем.
5.	Маркази китф ё қуллаи баландии остинро, ки нишона дорад, якҷоя ва чинхоро баробар тақсим карда, ҷои буриши чокхоро болон ҳам гузошта кӯк мекунем.

Расми 62. Пайваст кардани остин ба тана

Нақшаи технологии № 6
Кори санчишини 2. Пайваст кардани остин
бо мошини дарздӯзӣ

№	Пайдархамии кор
1.	Пушида лидани курта.
2.	Ҷои пайвасти остини дастӣ кӯккардаро бо мошини дарздӯзӣ медӯзем, кӯки дастиро канда, бахиядӯзӣ мекунем.
3.	а) бартараф кардани нуқсонҳои остин б) бари домани куртаро рост кардан
4.	Бари домани куртаро аввал 1 см, баъд 3 см қат карда, кӯк мекунем, баъд бо чоки ноаён медӯзем.
5.	Куртан тайёро дарзмол карда, кӯкхоро меканем.
6.	Шакли таҳ кардани курта.
7.	Худсанҷӣ: а) пурра санҷидани курта; б) аз назар гузаронидани чоки мошин; в) қондан техникаи бехатариро риоя намуда, пурра дарзмол кардани курта.

Расми 63. Пайваст кардани остин бо мошини дарздӯзӣ

Савол

1. Барои дӯхтани либос бо кадом касбҳо шинос шудаед?
2. Кадом намуди амсиларо ба худ интихоб кардед?
3. Омӯхтани нақшаи Канон чӣ фоида расонд? Барои сохтани нақша, қолаб ва дӯхтани маснуот шумо чиро интихоб кардед?
4. Коркарди камзӯлчаи пеш ва ақибро чӣ хел гузаронидед?

Ибро дар хотир доред

Дониستاني қоидаҳои амсиласозӣ, буридану дӯхтан, ороиш додани либос ва ғайра дар зиндагӣ ба шумо мадад мерасонад.

§ 29. Дарзмол кардани маснуот

Пас аз кор дарзмолро ба рӯи тағмонак монед, баъд аз манбаи барқ чудо кунед.

Барои дарзмол кардани маснуоти тайёр ҷои махсус чудо кардан лозим аст. Дар он ҷо бояд дарзмол, тахтаи дарзмолкунӣ мавҷуд бошад. Барои таҳ карда мондани маснуоти дарзмолкарда ҷои махсус лозим аст.

Инро дар хотир доред

Дарзмоли ба манбаи барқ пайвастишударо бе назорат нагузоред, ки ин боиси сӯхтор мешавад.

Навбатдор ё худатон ҳангоми аз хона рафтан аз назар гузаронед, ки дарзмол аз манбаи барқ чудо карда шудааст ё не.

Дарзмолкунии нимхушки маснуот

Дарзмолкунӣ барои тахту ҳамвор кардани матоъ, чокҳои маснуоти тайёр ва ғайра истифода бурда мешавад. Сифати дарзмолкунии нимхушк ба намуди берунии маснуот ва матои мавриди истифода вобаста аст.

Қоидаҳои дарзмолкунӣ

1. Ҳарорати дарзмолро тавассути танзимаи ҳарорат вобаста ба матои мавриди истифода пасту баланд кардан лозим аст.

2. Дар вақти ба дарзмолкунӣ сар кардан санҷидан лозим аст, ки сатҳи дарзмол тоза ва насӯхтагӣ бошад. Агар сатҳи дарзмол шахшӯл шавад, онро бо пахтаи дар спирти навшодир ё намақоб таркарда тоза карда, ягон матои тарро дарзмол мекунанд.

3. Маснуотро аз чап ба рост, ба самти равиши барқад (аз қисмҳои майда сар карда) дарзмол мекунанд. Қисмҳои калони либос аз самти васеъгӣ ба тангӣ дарзмол карда

мешаванд.

4. Маснуоти дарзмолшударо ба либосовезак дуруст меовезанд.

Тайёр кардани ҷои кор

Тахтаи дарзмолкунӣ воситаи асосии ёрирасони дарзмолкунӣ мебошад. Онро аз ҷӯби дарахти тӯс, олаш ва ғайра месозанд. Ба рӯяш масолеҳи мулоими махсус гузошта, матои пахтагин мекашанд.

Ташкили ҷои кор дар вақти дарзмолкунӣ

Аввал сими дарзмолро аз назар гузаронед. Дар вақти дарзмол кардани маснуот ҳарорати дарзмолро тавассути танзимаи ҳарорат пасту баланд мекунанд. Дарзмол ба ҷараёни барқ бо ёрии сими вилкадор пайваст карда мешавад.

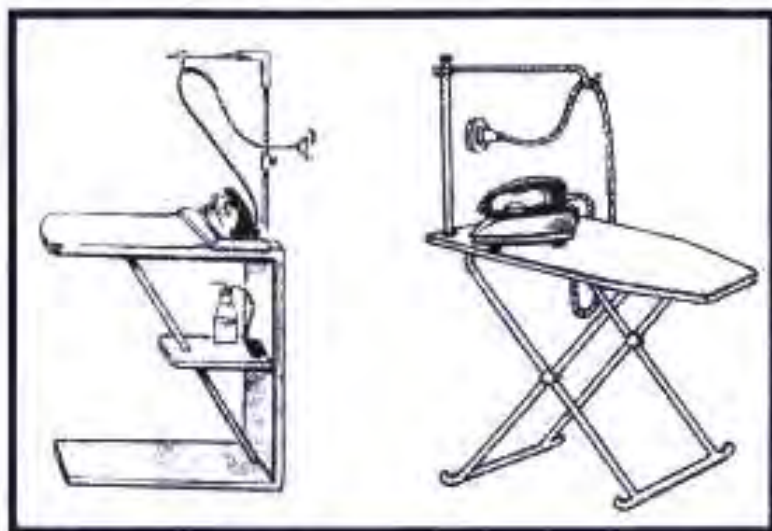
Барои дарзмол кардан дарзмоли барқии дорои танзимаи ҳарорат ва буғдиҳак мувофиқ аст. Азбаски матоъҳои гуногун (пахтагин, катонӣ, пашмӣ, абрешими табиӣ ва нахашон химиявӣ) ба гармӣ тобовар нестанд, дарзмолро ба дараҷаи гуногун тафсонидан лозим аст: барои матоъҳои нахашон химиявӣ – ҳарорати паст (1), барои матоъҳои абрешими табиӣ ва пашмӣ – ҳарорати муътадил (2), барои матоъҳои пахтагин ва катонӣ – ҳарорати баланд (3).

Умуман дар вақти дарзмол кардан маснуоти аз матоъҳои ҳархела бояд намнок бошанд. Матоъ дар ҳолати намнокӣ хубтар тахту ҳамвор мешавад.

Масалан: матоъҳои пахтагинро бе гузоштани матои иловагӣ дарзмол мекунанд. Матоъҳои пашмиро аз болояшон суфи тар гузошта, бо дарзмоли гармиаш муқаррарӣ дарзмол мекунанд.

Матои тар дар гармиаш мулоим мешавад, онро кашада ба шакли андозаи пешинааш овардан осон мегардад. Суфи тарро бо дарзмол нағз хушк кардан даркор, то ки вай минбаъд нашинад. Матоъҳои гулашон барҷастаро хушк

дарзмол мекунад. Матоҳои абрешимиرو хушк, нимхушк, аз тарафи чаппа ё аз болои суф дарзмол мекунад. Матоҳои трикотажи, шоҳиро дарзмол накардан бехтар аст. Онҳоро дар рӯи миз паҳн карда мекушонанд. Агар дарзмол кардан лозим шавад, он гоҳ аз тарафи чаппа ё аз болои матои катонӣ бо дарзмоли нимтафсон дарзмол мекунад.

Расми 64. Ташкили кардани ҷой барои дарзмолкунӣ

Расми 65. Дарзмолҳои барқӣ

Ҷадвали 6

Намуди қор	Аломат	Вазифаи аломатҳо
Дарзмолкунии маснуот		Барои матоҳои пахтагин ҳарорат аз 160°C – 200°C зиёд нашавад.
		Барои матоҳои пашмӣ ва абрешимӣ ҳарорат аз 150°C – 160°C зиёд нашавад.
		Барои нахҳои химиявӣ ҳарорат аз 110°C – 120°C зиёд нашавад.
		Маснуотро дарзмол кардан мумкин нест.

Савол ва супориш

1. Барои дарзмолкунӣ кадом қоидаҳоро ба назар мегиред?
2. Қоидаҳои дарзмол кардани маснуотро гӯед.

БОБИ V. КАСБУ ҲУНАРИ МИЛЛӢ

§ 30. Сохтани бозичаҳои мулоим

Қолаби бозичаро аз сим месозанд, симхоро ба ҳам тофта ҳалқа мекунанд. Қисмҳои бозича бо чокҳои дохилӣ ё берунӣ дӯхта мешаванд. Қисмҳои асосии бозичаҳоро аз чарм, фетра (намади тунуки нафис), моҳути гафс бо чоки гирех (ҳалқа) аз берун медӯзанд.

Асоси қисмҳои асосӣ аз мӯина, матои тунук, трикотаҷӣ бо чоки дарунии сӯзан ба пеш, чоки оддӣ дӯхта мешавад.

Баъди пайваст кардани қисмҳои бозича ба дохили он пахта, паралон ё тарошамайда пур мекунанд.

Иро дар хотир доред

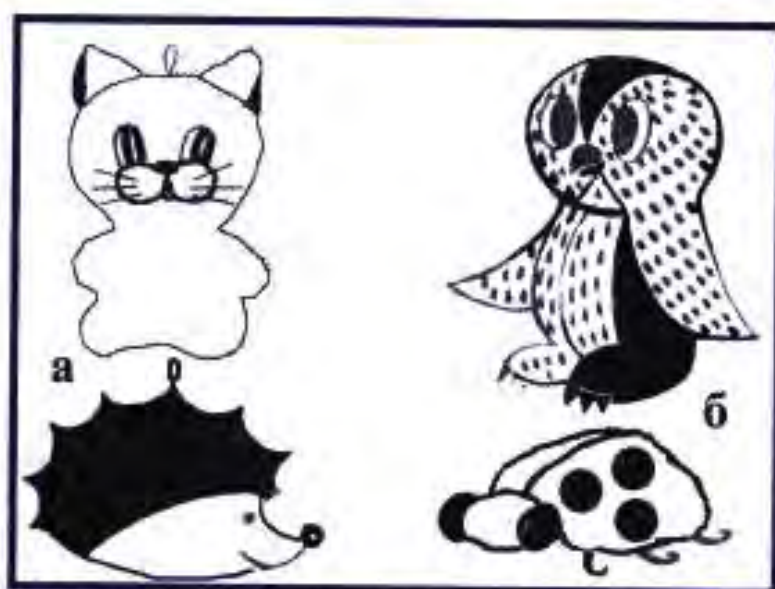
1. Баъди пайваст кардани қисмҳои бозича ороишро аз манаҳ, чашм, даҳон, бинӣ сар кунед. Барои ин тугмаҳо, аппликатсия ва кашидадӯзиро истифода баред. Чашмро ба намуди доира, нимдоира, киррашакл, рост медӯзанд.

2. Дар вақти пур кардани бозича бо масолеҳи дар боло зикршуда як қисми чокро 3,5 см гузошта надӯзед.

Расми 66. Бозичаҳои мулоим: а – ҳамвор; б – ҳаҷмнок

Эзоҳ:

Агар қисмҳои бозича бо чоки дохилӣ дӯхта шуда бошанд, он гоҳ сӯроҳии мондари бо чоки байни канорӣ дӯзед.

Ин коидахоро истифода бурда якчанд намуди бозичахоро сохтан мумкин аст.

Мисол: **Гурбача.** Барои сохтани бозичаи гурбача ба мо як порча матои мӯинаи холдори андозааш 70x70, ё ин ки духоба ё сачоки патдор, камтар матои пуштӣ ва сурх лозим аст. Барои дохили бозичаро пур кардан аз лахтакпораҳои матоъ ё селофани майда буридашуда истифода баред.

Қолабҳо:

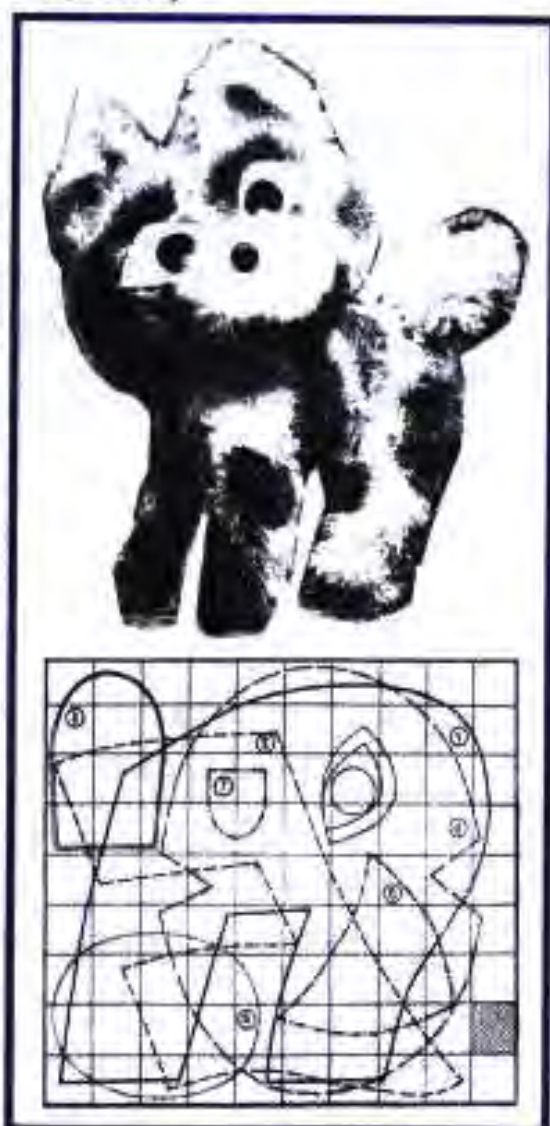
1. тана – 2 нусха
2. шикам – 2 нусха
3. дум – 2 нусха
4. сар – 2 нусха
5. гӯш – 4 нусха (2 мӯина, 2 матоъ)
6. барои таги биниаш – 1 нусха
7. манаҳ – 2 нусха (1 мӯина, 1 матоъ)

Баъд ба гурбача аз кили моҳигирӣ мӯйлаб месозем, шикамашро бо чоки канорӣ дӯхта, ба танааш гузошта медӯзем ва онро роста карда, ба дохилаш пахта, лахтакпора ё тароша пур мекунем.

Сарашро бо дарзи печон ва пешониашро аз дохил дӯхта роста мекунем. Гӯшаашро аз тарафи чаппааш аз дохил медӯзем. Баъд онро роста карда, ба ҷои сар нишона гузошта мечаспонем ва сарашро бо танааш бо чоки пасиканории моил пайваст мекунем.

Қисми ба зери бинӣ мегу-

Расми 67. Нақшаи сохтани бозичаи мулоими гурбача

зоштаро ба ҷои нишона меҷӯзем. Забончаро тайёр карда, бо манахаш дӯхта, онро роста карда, тағмони забону манахро бо як кӯк ба сар пайваст мекунем.

Савол

1. Бозичаҳои мулоимро чӣ хел месозанд?
2. Дар вақти дӯхтани бозичаҳои мулоим кадом масолехро интихоб мекунед?
3. Асоси қисмҳои бозичаро аз мӯина сохтан беҳтар аст ё аз дигар матоъ?
4. Барои чашм, бинӣ ва мӯйлаби бозичаҳои мулоим кадом намуди маҳсулотро интихоб мекунед?

Фикр кунед, ҷавоб диҳед, созед

Барои сохтани бозичаҳои мулоим (барои тӯхфа кардан ба ҳамсинфон, хохару додаратон) кадом намуди масолехро интихоб кардаед? Масолех ва ҳамаи асбобҳои барои дӯхтан заруриро ҷудо кунед, пуррагии онро бо модаратон ё бо муаллиматон маслиҳат кунед. Оё ҳама чизҳои барои дӯхтани бозичаи мулоим зарурӣ пурра интихоб шудааст ё не? Ба қори шумо онҳо чӣ хел баҳо доданд? Аз баҳои онҳо шумо қаноатмандед?

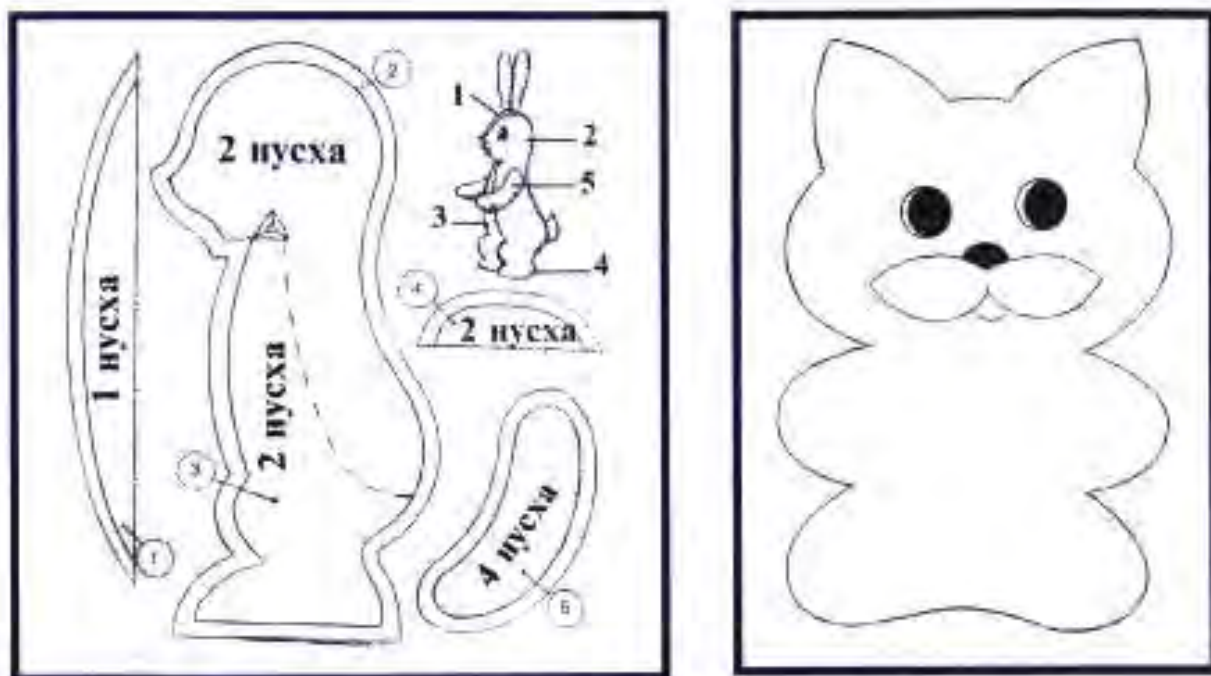

Супориш

1. Аз рӯи қолабҳои дар расми 68 додашуда бозичаҳои мулоим созед.
2. Норасоии қисми гӯш ва думи харгӯшчаро кашед.
3. Қолабро ба матоъ гузошта қисмҳои бозичаро буред.
4. Дар вақти буридани қисмҳо ҳаққи чокро ба назар гиред.

Намунаи шаклҳои пайвастани матоъпораҳо

Аз матоъпораҳои ҳархела ҷойникпӯшак, ҷойникмонак ва дигар маснуот дӯхта мешавад. Шакли матоъпораҳо ҳар хел

Расми 68. Сохтани бозича аз рӯи қолаб

мешавад: росткунча, чоркунча, секунча, доирашакл, нимдоирашакл ва гайра.

Агар чойникпӯшак бошад, сатҳи пайвасти матоъпораро калон гирифта, ба болои он қолаб гузошта, 2-то нусха буред; дар мобайни абра ва астар пахта гузоштан мумкин аст.

Агар чойнимонак росткунча бошад, тарафи чаппаи як қисмро ба рӯи тарафи чаппаи қисми дигар гузошта, се тарафашро дӯзед; як тарафашро барои роста кардан ё пахта гузоштан надӯзед. Тарафи чорумашро баъди пахта гузошта роста кардан дӯзед.

Агар сачокча, дастархон, дегпӯшак, чилди болишт бошад, дар мобайни абра ва астар ҳеҷ гуна масолеҳ намегузоранд. Қисмҳоро аз тарафи росташон бо кӯки канорӣ дӯхтан мумкин аст.

Дар вақти дӯхтани қисмҳо ҷои пайвастро аз назар гузарондан лозим аст. Он бояд аз дохил бо чоки канории мошинӣ дӯхта шавад. Агар чок аз берун бошад, аввал 0,5 ё 1 см гузошта бо чоки оддӣ, баъд бо чоки канорӣ ё зарбшакл медӯзанд. Ҳар як қисми онро бо гулдӯзӣ ё аппликатсия ё бо чарм, матоъҳои зардори синтезӣ ба шакли секунча, чоркунча ё ягон намуди мевачоту тасвири қисмҳои растанӣ бо мошин медӯзанд. Онро бо тугмаҳо, марҷон ва дигар шаклҳои дӯзиш ё тӯр, матоъҳои ороишӣ, тасма ва гайра ороиш медиҳанд.

Чойникмонак ва дигар чихози ошхонаро аз матоъпораҳо ҳам медӯзанд. Дар расм якчанд намуди аз матоъпораҳо дӯхтани маснуот нишон дода шудааст.

Лахтакпораҳои матоъҳои гуногун, чарм, замш ва ғайра барои дӯхтани бозичаҳои мулоим истифода бурда мешаванд.

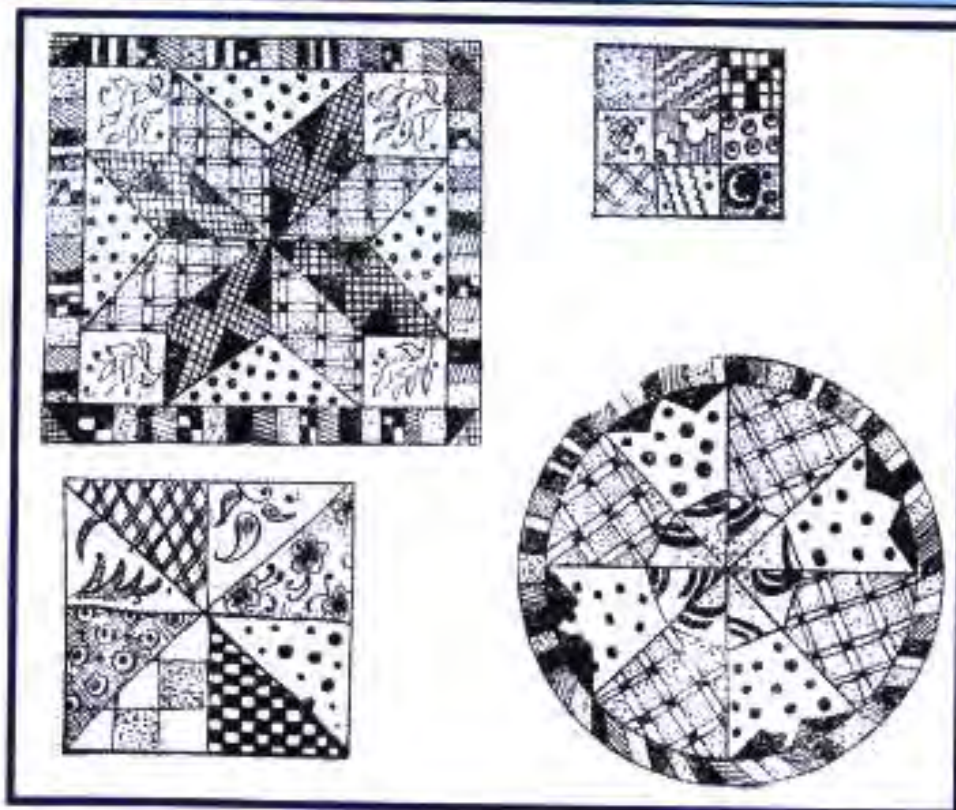
Савол

1. Барои аз лахтакпораҳо дӯхтани маснуот кадом қоидаҳоро риоя мекунед?
2. Аз лахтакпораҳои матоъҳои гуногун маснуоти дилхоҳатонро дӯхта метавонед ё не?

Фикр кунед, ҷавоб диҳед, созед

Оё аз лахтакпораҳои дар хонаатон буда чойник-пӯшак, чойникмонак ё бозичаҳои мулоим дӯхта метавонед? Қоидаҳои дӯзиширо риоя карда маснуоти дилхоҳатонро дӯзед ва онро ба модаратон ё муаллим нишон диҳед. Шумо аз баҳои додаи онҳо қаноатмандед ё не?

Расми 69.

Дӯхтани маснуот аз матоъпораҳо

§ 31. Дӯхтани рӯймол

Рӯймол яке аз қадимтарин намуди пӯшока мебошад.
Рӯймол ба ду гурӯҳ чудо мешавад:

1. Рӯймоли занона.
2. Рӯймоли мардона.

Рӯймоли мардонро аз замонҳои қадим (аз давраи Сомониён) барои ба пешона ё миён бастан истифода мебаранд. Дар байни ниёғони мо маросимҳои бисёре мавҷуд буданд. Яке аз онҳо “рӯймолбандон” ном дошт. Агар писарбача 14-сола мешуд, падару модари ӯ махсус зиёфат орошта, рафқони фарзандашон, хешу табор, мӯйсафедонро таклиф мекарданд. Писарашонро дар миёнаҷо дар ҷои махсус мешиндонд. Баъд ӯ аз болон оташи хезум мепарид. Агар парида тавонад, ба балоғат-расида ҳисоб меёфт ва яке аз мӯйсафедон ба миёни ӯ рӯймол мебастан. Аз ҳамин рӯз вай ҳуқуқ пайдо мекард, ки мустақилона кор кунад ё барои ҷустуҷӯи кор ба ягон ҷои дигар равад.

Рӯймоли мардонро барои домод аз матоъҳои абрешимӣ ва қиматбаҳо бо ороиши махсус меҳастанд.

Бештар рӯймолро дар вақти тӯй ва маросими дафн мебаранд. Ранги рӯймолҳои барои тӯй, одатан, сурх ё зард буда, аз атлас ва шохӣ дӯхта мешаванд. Рӯймолҳои барои мотам зангор ё кабуд мешаванд. Ин одат имрӯз ҳам дар байни мардуми мо маъмул аст.

Рӯймолҳо ба чунин намуди кашидадӯзӣ дӯхта мешаванд:

П о я г ӣ ё о б ӣ. Ин номро барои он гирифтааст, ки дар нақши растанигӣ (поя ва барг) дӯхта мешавад. Ин нақшро дар хошия якҷоя ба шаклҳои гуногуни геометрии кашидадӯзӣ мекунанд.

Ин кашидадӯзӣ нақши қачмоқач ва намудҳои гуногуни кашидадӯзиро ба вучуд меорад, ки байни худ зич дӯхта мешаванд.

Ҷоки обӣ ё поягӣ аз тарафи рост ба чап ё аз тарафи дӯзанда ба боло дӯхта мешавад. Расмони корӣ бояд ҳамма вақт дар тарафи рост бошад.

Рафти кор. Дар матоъ як кӯкро ичро карда, сӯзанро бо ресмони корӣ ба матоъ аз миёнаҷои кӯки якум ё аввала ба тарафи чаппа дохил мекунанд. Дар вақти иҷрои кӯки дуюм сӯзанро бо ресмони корӣ ба миёнаҷои кӯки дуюм дохил карда, ба тарафи чаппаи матоъ мебароранд. Ҳамин тавр кӯкҳои минбаъда аз миёнаҷои кӯки аввала мебароянд ва монанди ресмони тофта мешаванд ва кӯки обӣ ё поягӣ ба вучуд меояд.

К а ш и д а д ў з и и х а м в о р ба намуди кӯки яклухт ичро мешавад. Кӯкҳо ба якдигар зич дӯхта шуда, ин ё он нақшо пурра пур мекунанд. Барои иҷрои ин намуди кӯк матоъҳои гуногунро истифода мебаранд.

Кашидадӯзии хамворро дар рӯймол васеъ истифода мекунанд. Масофаи ҷойгиршавии кӯкҳо дар тарафи роста ва чаппаи рӯймол як хел аст. Ин кӯкҳо ба тарзи мувозӣ ва гайримувозӣ ҷойгир мешаванд.

Кӯкҳои дохилӣ зич, кӯкҳои канорӣ халтатар дӯхта мешаванд.

Ин намуд кашидадӯзии хамвори дутарафа ном гирифтааст.

Ба ин намуди кашидадӯзӣ чунин намудҳои маснуотро медӯзанд: дастархон, рӯйчо, ҷойнамоз, рӯймолҳои мардона, рӯймолҳои занона ва ғайра.

?

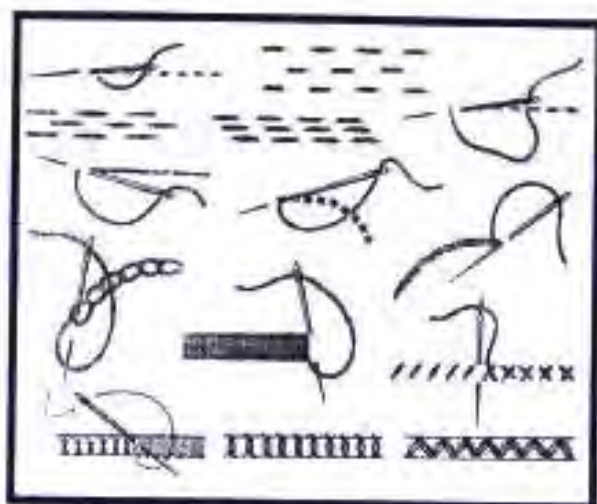
Савол ва супориш

1. Ҳисобот доир ба кори иҷрошуда.
2. Барои дӯхтани рӯймол чӣ хел матоъҳоро интихоб кардан кулай аст?
3. Зебогии захми дӯзиш ба чӣ вобаста аст?
4. Барои дарздӯзӣ кадом риштаҳоро интихоб мекунанд?
5. Шумо дар вақти дарздӯзӣ кадом риштаҳоро интихоб кардед?

§ 32. Тайёр кардани кисаҳо

Асосан ду намуди киса маъмул аст: кисаи берун ва кисаи дарун, ки онро аз ҷузъҳои асосии маснуот тайёр карда, дар болои дарз ва ё чин мешинонанд.

Вобаста ба ҷои дӯхта кисаи берун, кисаи боло ва дарун, кисаи болои сари сина ё кисаи паҳлуро фарқ меку- нанд. Кисаи берун оддӣ, рости хошиядор, хошияаш муқарнас, сарпӯшдор, бе- сарпӯш, бесарпӯши бахия- дор, чиндор, ҷоки болояш ва нақшаш муқарнас ва ғайра мешавад. Сарпӯши кисаи берун ҳалкадор, бе- ҳалка, росткунча ва муқар- нас шуданаш мумкин аст. Кисаи дарунро бо ҳар хел чину гулдӯзӣ ва ғайра оро медиҳанд. Чанд навъи ки- саи даруни боло ва паҳлу маълум аст: сарпӯшаш рост ё муқарнас, дарзаш рост ва муқарнас ва ғайра. Вобаста ба модели кисаи дарун онро баъзан муқарнас ё чиндор медӯзанд. Ба кисаи либоси

Расми 70.
Дарзу кӯкҳои
кашидадӯзӣ

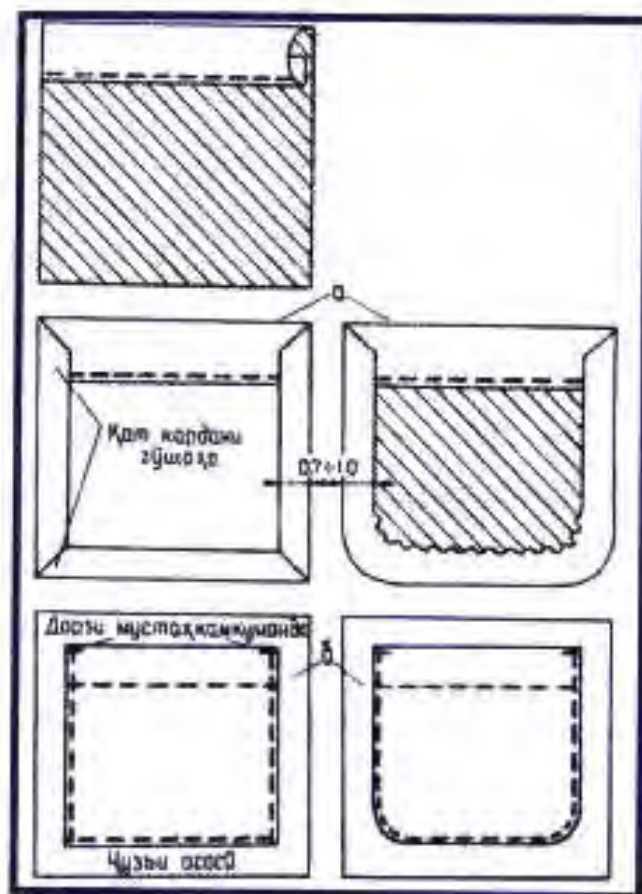

Расми 71. Намудҳои
кашидадӯзӣ

спортӣ бештар зан- чираки “молния” ме- шинонанд. Ҳангоми тайёр кардани киса усулҳои таҳвили мин- баъдаи техникаи он- ро (вобаста ба шакли киса ва хусусиятҳои мато, ки аз он киса дӯхта мешавад) ба эътибор гирифтани даркор аст.

Кисаи берун (расми 72). Вобаста ба хусусиятҳои матоъ кисаи берун якқабата ва ё дуқабата мешавад.

Кисаи берунро аксаран бо лаблаӯла, ҳошияи тӯрӣ, шероза ва ғайра зинат медиҳанд. Чой ва андозаи киса аз рӯи намуна гирифта шуда, дар вақти пӯшида дидани либос муайян карда мешавад. Бо ин мақсад мувофиқи андоза ва шакли киса аз қоғаз қолаб мебуранд. Дар вақти пӯшида дидани либос қолабро бо сӯзанакҳо ба он часпонда, бевосита чой ва андозаи аниқии кисаро муайян мекунанд.

Расми 72. Кисаи берун:

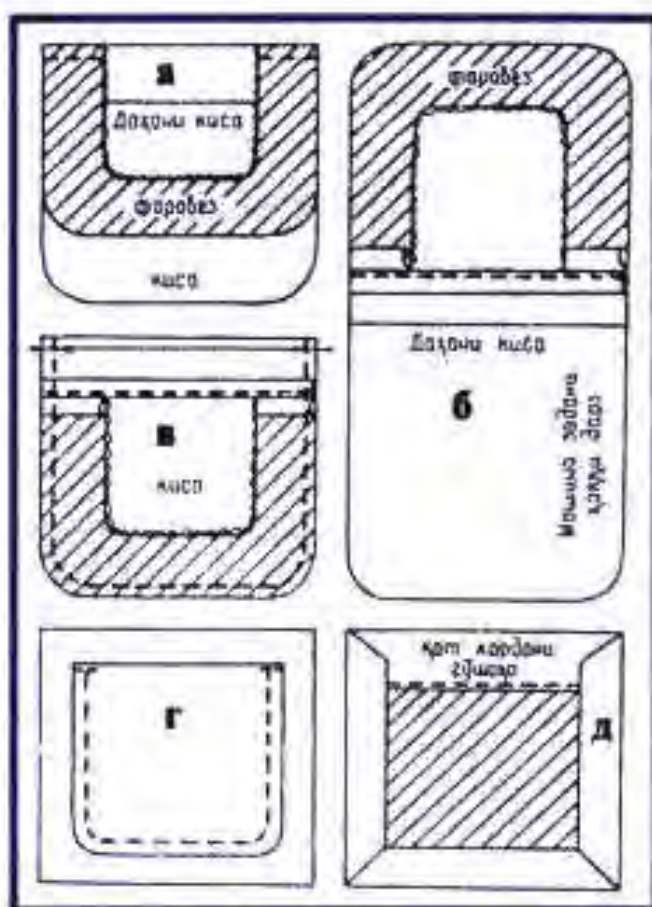
а – қат кардани гӯшаҳо;

б – дарзи мустақамкунанда

Кисаи берун, ки канораш дарз дорад. Агар либос аз матои пахтагин дӯхта шавад, пас қисми аз андоза зиёди матои буридашударо (3,5 – 4 см) барои таҳвили буриши чоки боло бо раҳи даҳани киса ба тарафи чапаш қат карда, канори буридагиашро тақрибан то 0,7 – 1 см ба дарун қат мекунанд ва кӯк мезананд, онро ба киса дар худи чои қатшавӣ медӯзанд (расми 72). Ҳаққи чоки кисаро (0,7 – 1 см) бо рафти чои буриш ба тарафи чапаи киса қат карда кӯк мезананд ва дарзмол мекунанд (расми 72 а). Кисаи тайёрро ба болои чузъи асосии маснуот гузошта лабашро кӯк ва сипас аз канораҳо мошин мезананд (расми 72 б).

Кисаи берун бо дарзи ороишӣ, ки аз канор дуртар воқеъ. Кисаҳои калонеро, ки аз газвори пахтагин дӯхта мешаванд, канори байзавиашонро одатан бо фаровез таҳвил мекунанд, кисаҳои хурд, инчунин кисаҳоеро, ки аз матои пашмин, абрешимӣ ё синтетикӣ тайёр карда мешаванд, ду-

қабата дӯхтан беҳтар аст. Фаровези канори байзавиро, ки канори дарунаш пешакӣ бо чоки рахпеч дӯхта шудааст, бо тарафи ростааш ба тарафи ростай киса тавре мехобонанд, ки буришҳои кундаланги фаровез бо ҷои болои буридашудаи киса рост ояд (расми 73 а), баъд ҷойҳои буришро кӯк зада, дӯхта дарзмол мекунанд, дар айни замон канори болои кисаро дарзмол карда, аз ҷои катшавиаш медӯзанд (расми 73 б). Фаровез ва кисаро мувофиқи раҳи даромади киса бо тарафи ростааш ба дарун қат карда, канори ҳар ду ҷузъро

Расми 73 а, б, в – кисаи беруни фаровездор;
г, д – кисаи берунии чоркунҷа

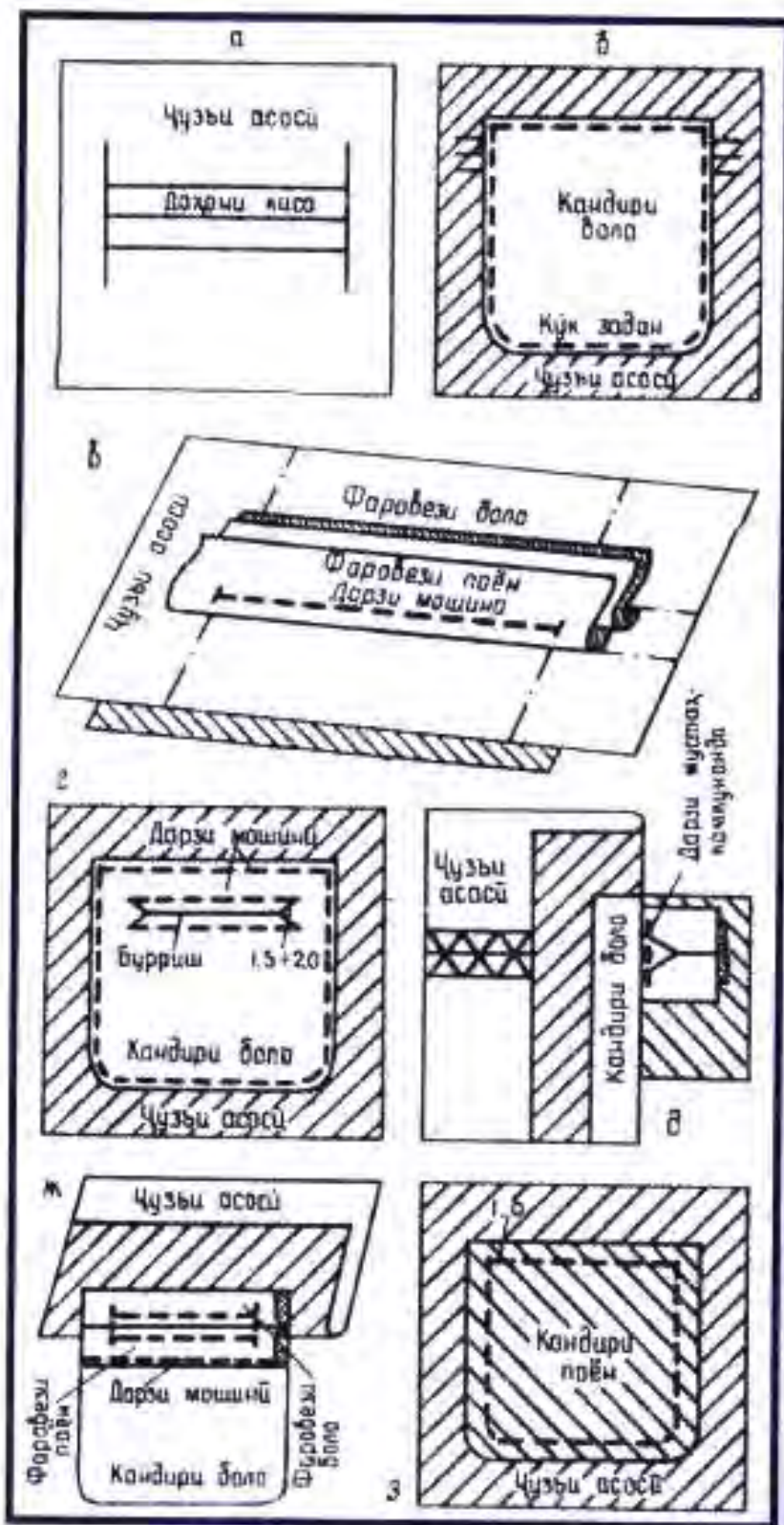
баробар намуда, кисаро аз тарафи фаровез медӯзанд. Кисаи бо ҳамин роҳ тайёр кардашударо ба ҷузъи асосӣ аз рӯи нишонагузорӣ хобонда дӯхтан даркор (расми 73 в, г).

Кисаи берунии чоркунҷаро ба ҳаққи дарз бисёртар гузошта, каме калонтар мебуранд (расми 73).

Кисаи дарун. Ҷои буриши кисаро дар вақти пӯшида дидани либос муайян мекунанд, одатан дарозии буришро аз 14 то 16 см мегиранд. Даҳони кисаи дарунро бо сарпӯш ва зеҳ ороиш додан мумкин аст (расми 74).

Кисаи дарунии ҳошиядор. Новобаста ба он ки даҳони киса дар кучо воқеъ аст, онро аз 2 тасмаи алоҳидаи матои асосӣ, ки дукат карда шудааст, тайёр мекунанд. Дар тарафи рости ҷузъи асосӣ аввал бо собун ба раҳи даҳони киса дар масофаи аз ҳамдигар (0,7 – 0,5 см) дуртар ба таври мутавозӣ раҳ мекашанд, сипас хомкӯк мекунанд. Таҳти кунҷи

рост ба рахҳо рост карда нишона мегузоранд, то ки он дарозии даромади кисаро маҳдуд намояд (расми 74 а). Ба тарафи чапани чузъи асосӣ кандирӣ болоро бо тарафи чапаш тавре меҳобонанд, ки канори болоии буридаи кандир 1,5 – 2 см болотар аз хати болоии нишонаи киса гузашта, ҳаққи дарзи матоъ нисбат ба “хошия” ба таври симметрии чой гирад. Кандирро маҳз дар ҳамин гуна ҳолат гирдогирди тарҳаш ба чузъи асосӣ кӯк меку- нанд (расми 74 б). Фаровези боло ва поёнро аз рӯи раҳи қаткунӣ ба дарун чаппа қат карда, чойҳои қат- шавиро дарзмол меку- нанд. Барои ҳосил намудани раҳи ростӣ дарз дар ҳар ду фаровез ба порчаи собуни хушк аз чой қат- кунӣ, ки ба ними бари “хошия” ба- робар аст, хат ка- шидан лозим. Фа- ровезро ба тарафи ростӣ чузъи асосӣ аз чой қатшудааш ба рӯи хатҳои ни-

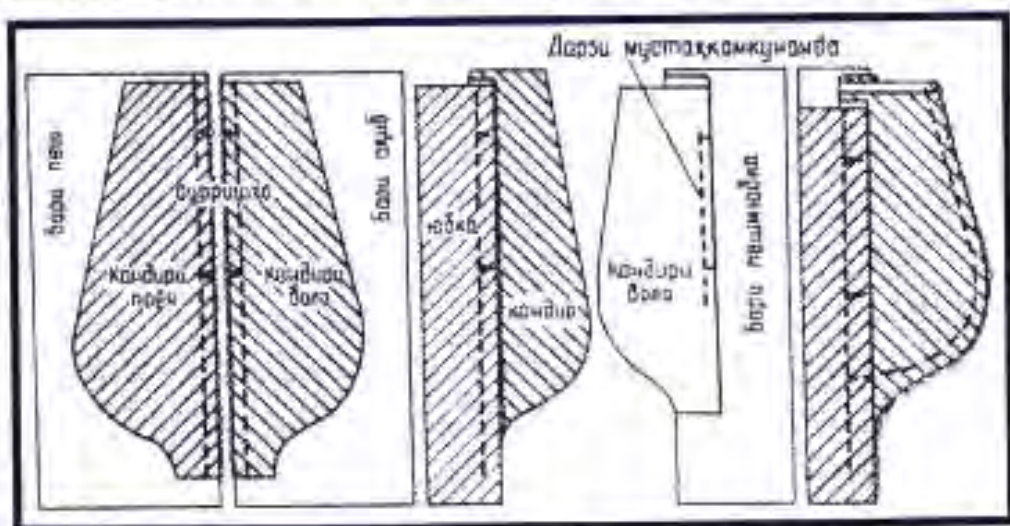

Расми 74. Кисаи дарунии хошиядор

шонии киса, ҷои буришхоро рӯ ба рӯи ҳамдигар гузошта, аз рӯи хати кашида шудагӣ тавре кӯк задан ва дӯхтан лозим аст, ки кӯк аз худуди “хошия” (расми 74 в) набарояд, охири дарзро бо мошин мустаҳкам мекунанд. Барои ҳосил кардани даҳони киса чузъи асосӣ ва кандирро аз тарафи чап аз мобайни дарзҳо мебуранд (расми 74 г). Чузъро аз мобайн ба ду тараф то охири дарз 1,5 – 2 см нарасонида буридан лозим. Аз ҷои буриши асосӣ то дарзҳо буришҳои моил низ бояд 0,1 – 0,2 см дуртар аз дарзҳо ба охир расанд. Баъд зиёдатии фаровезро аз буриши киса ба тарафи чаппаи чузъи асосӣ қат карда, ҷои буриши фаровези болоро ба боло, поёнашро ба поён равона мекунанд. Гӯшаҳоеро, ки дар натиҷаи буришҳои моил пайдо шудаанд, рост карда бо дарзи дуқаторай ба хати буриш амудӣ ба фаровез меҷаспонанд (расми 74 д). Чинҳои фаровезро бо дарзҳои сақибшакл кӯк зада, “хошияи” кисаро аз тарафи чаппаи дарзмол мекунанд, баъд буриши фаровези поёнро ба 1 см қат карда, ба кандир ҷаспонда медӯзанд. Кандири тагро ба кандири боло рӯяшро чаппа карда хобонда, ҷои буришро баробар намуда, аз тарафи кандири боло мошин мезананд. Ҷойҳои буришро бо ҷоки рахпеч (расми 74 ж,з) кӯк задан лозим аст.

Кисаҳое, ки дар ҷои дарз воқеанд. Кандирҳои аз матоъ буридаро ба тарафи ростии чузъҳои асосӣ хобонда, мувофиқи нишонаҳои даҳони киса якҷоя (расми 75 а) мекунанд.

Харакандирро бо дарзи дарозиаш 1,5 см кӯк зада, сипас бо дарзи рахпеч дӯхтан дар-

Расми 75. Кисаҳо дар ҷои дарз

кор аст. Кандирҳои дӯхташударо ба тарафе қат карда, ҳаққи дарзро ба болои кандир дарзмол кардан лозим аст. Барои мустаҳкам намудани лаблӯла кандирӣ болоро, ки он ба чузӣи пеши маснуот кӯк шудааст, ба дарозии даҳони киса (расми 75 в) мошин мезананд. Чузӣҳои асосии бо хамин роҳ тайёр кардашудаи маснуотро бо кандирҳои ба як тараф қат кардашуда ва тарафҳои рӯсташонро рӯ ба рӯ карда, мувофиқи нишонаҳо ҷо ба ҷо намуда медӯзанд. Дар ин ҳолат дар рӯ ба рӯи нишонаҳо, ки даҳони кисаро муайян мекунанд, ҷоки маҳкам медӯзанд. Баъди кӯк кардани чузӣҳои асосӣ (расми 75 г) кандирҳоро дӯхтан мумкин аст.

?

Савол ва супориш

1. Чанд намуди кисаро медонед?
2. Кисаҳои берун чанд намуд мешаванд?
3. Кисаҳои дарунии хошиядорро чӣ тарз медӯзанд?
4. Дӯхтани кисаи берунро дар хона машқ кунед.

АДАБИЁТ

1. Энциклопедияи мухтасари рӯзгордорӣ, Душанбе, 1988.
2. Книга о вкусной и здоровой пище, Москва, 1979.
3. Швейное производство, Москва, 1983.
4. Общественное питание, Москва, 1982.
5. Школа и производство, т. 2, Москва, 1975.
6. Школа и производство, т. 4, Москва, 1985.
7. Аминов С., Таджикские национальные блюда, Душанбе, 1988.
8. Орлова А., Азбука моды, Москва, 1989.
9. Бордовская М., Шейте дома, Москва, 1965.
10. Картушина Г.Б., Мозговая Т.Т., Швейное дело, Москва, 1982.
11. Краузе А., Секреты шитья, Ташкент, 1989.

МУНДАРИҶА

Машгулиятҳои муқаддимаӣ	3
Боби I. Асосҳои тайёр кардани хӯрок	
§1. Пухтупаз	11
§2. Қоидаҳо ва сирҳое, ки ба хӯрок лаззати махсус мебахшанд	13
§3. Зарф ва воситаҳои хӯрокхӯрӣ	16
§4. Мизи хӯроки сард	20
§5. Қоидаҳои хӯрокхӯрӣ дар сари миз	25
§6. Одобии нишастан дар сари мизи хӯрокхӯрӣ	28
§7. Гӯшт ва таомҳои гӯшти	30
§8. Нақшаи тайёр кардан ва пухтани гӯшт	33
§9. Таомҳои гӯшти	37
§10. Гӯшти паранда	41
§11. Гӯшти моҳӣ	43
§12. Хусусияти таомҳои миллӣ	47
§13. Хаамири нон	52
§14. Махсулоти хаамирӣ	64
§15. Тайёр кардани хаамир барои таомҳои яқум	69
Боби II. Захираи хӯрокворӣ	
§16. Консервонии мевачот ва сабзавот	72
Боби III. Қор бо матоъ	
§17. Матоъҳо аз нахҳои химиявӣ	76
§18. Хосияти нахҳои синтезӣ	79
§19. Нигоҳубинии либос аз матоъҳои сунъӣ ва синтезӣ	82
§20. Аппликатсия	84
§21. Дарз ва кӯкҳои дастӣ	88
§22. Мошинҳои дарздӯзии барқӣ	95
§23. Дарздӯзӣ дар мошин	98
Боби IV. Сохт ва амсиласозии либос	
§24. Сохтани амсила	104
§25. Андозагирӣ	108
§26. Қоидаҳои сохтани нақшаи куртан законаи миллӣ	115
§27. Сохтани қолаби маснуот	121
§28. Интиҳоби матоъ	126
§29. Дарзмол кардани маснуот	135
Боби V. Қасбу ҳунари миллӣ	
§30. Сохтани бозичаҳои мулоим	138
§31. Дӯхтани рӯймол	143
§32. Тайёр кардани қисаҳо	145
Адабиёт	150

С. Исломов, К. Обидова,
М. Рӯзиева, Р. Аҳмадҷонова

КАСБУ ҲУНАР (Барои духтарон)

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ СИНФИ 7

Рохбари гурӯҳ Баҳодур Раҳматзод

Мухаррир	Нуриддин Шарипов
Мусахҳех	Музаффар Холов
Мухаррири техникӣ	Иркин Сайфутдинов
Дизайн ва саҳифабандии	Сим Дмитрий
Чопи компютерӣ	Оқила Қосимова

Ба чопаш 23.02.2004 имзо шуд.

Андозаи қоғаз 60 x 90/16. Қоғази офсетӣ.

Гарнитурани Times New Roman Tj.

Чопи офсетӣ. Ҳаҷм 9,5 ҷузъи чопӣ.

Адади нашр 80000

It was printed in Printing Corporation «Tashpolygraphcombinat»
Order № А-5516

Дарзу кӯкҳои дастӣ ва мошинӣ

Кӯки калон

Дарзи халқагӣ

Кӯки нусхагирӣ

Лагандаи уреб

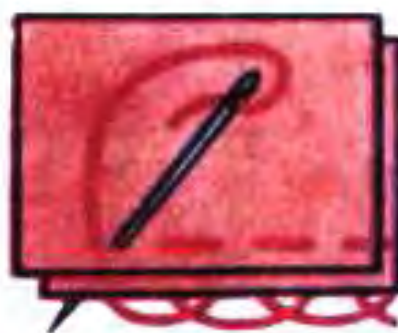
Кӯки-печон

Дарзи хошиягӣ

Кӯки қатқунӣ

Дарзи паси сӯзан

Кӯки харак

Яккакӯк

Дарзи оддӣ

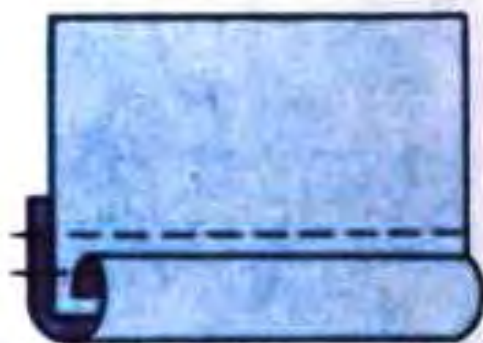
Дарзи чудо - чудо

Дарзи бахиядӯзӣ

Дарзи дукарата

Дарзи болонхам

Дарзи борик